

Turvamyyjä turvallisuusalan toimijana

Casetutkielma turvamyyjistä vähittäiskaupan toimialalla

Kehitysprojektin raportti

16. Turvallisuusjohdon koulutusohjelma

Janne Tanttu

Securitas Oy

Helsinki 4.8.2020

Aalto University Professional Development – Aalto PRO

Tiivistelmä

Turvallisuusalalle on ilmaantunut viime vuosina työpaikkoja sekä -tehtäviä nimikkeillä turvamyyjä, palveluvartija, Market Safety, myyjä-vahtimestari, Seifi-turvaava myyjä joita käsitellään tässä kehitysprojektissa nimikkeellä turvamyyjä. Tämä kehitysprojekti pyrkii vastaamaan mitä yhteistä näillä nimikkeillä on ja mitä palveluntuottajan sekä palvelua ostavan tulisi huomioida turvamyyjäpalveluita tuottaessa sekä käytettäessä. Turvamyyjiä on ilmaantunut vähittäiskaupan toimipaikkoihin 2010-luvulla erilaisten kokeilujen kautta, joilla on pyritty synnyttämään vähittäiskaupan toimipaikan tarvitsemat turvallisuusratkaisut kustannustehokkaasti¹ yhdistelemällä myyjän² työtehtäviin turvallisuustehtäviä tai vastuita. Turvamyyjä- tai vastaavia palveluja tarjoavat turvallisuusalan elinkeinolon³ saaneet yritykset (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015 3 §) sekä vähittäiskaupan toimijat ovat alkaneet tuottaa vastaavan sisällöstä palvelua omavartiointina (HE 22/2014 vp s.4) jossa tosiasiallista vartioimistehtävää suorittava henkilö on suoraan työsuhteessa toimipaikan omistajaan tai haltijaan. Turvamyyjien yleistyminen vähittäiskaupan ja turvallisuusalan toimijaksi on herättänyt yleistä keskustelua turvamyyjien oikeuksista sekä roolista. Johtuen edellä mainituista turvamyyjän taustojen erilaisuudesta on kansalaisella vaikeuksia erottaa turvamyyjä vartijasta tai ymmärtää erot eri taustaisten turvamyyjien oikeuksista⁴. Myös Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, joka toimii yksityisillä palvelualoilla työskentelevien ammattiliittona, on tarkastellut Turvamyyjän työehtoja ja vähimmäispalkkaa⁵, johon tässä kehitysprojektissa ei syvennytä.

Avainsanat: Yksityinen turvallisuusala, turvamyyjä, vartija, omavartointi

---

¹ Turvamyyjät yleistyvät pienissä kaupoissa, Hanna Lumme, <https://yle.fi/uutiset/3-6516033>

² Vartijat istuvat nyt myös kaupan kassoilla – Hybridimyyjänä voi saada lisätunteja ja enemmän liksaa, Armi Suojanen 5.3.2016, Helsingin Uutiset 10.3.2016 Armi Suojanen - Uusi ase näpistelyä vastaan: "Hybridimyyjä" istuu yhä useammalla kassalla

³ https://www.poliisi.fi/luvut/yksityinen_turvallisuusala/luettelo_turvallisuusalan_elinkeinolon_haltijoista

⁴ (<https://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/382140-turvamyyjia-luullaan-usein-vartijoiksi-tasta-tunnistat-oikean-vartijan>) Vantaan Sanomat Armi Suojanen, 8.4.2016 19.40

⁵ Palvelualojen ammattiliitto PAM ry joka toimii yksityisillä palvelualoilla työskentelevien ammattiliittona on tarkastellut Turvamyyjän työehdot ja vähimmäispalkkaa valtuustonsa syyskokous 22. - 23.11.2016 (<https://www.pam.fi/media/1.-materiaalipankki-tiedostot-nakyvat-julkisessa-materiaalipankissa/pamin-edustajiston-poytakirjat/0216-poytakirja-final.pdf>),

Sisältö

1	Johdanto	1
1.1	Turvallisuusalan toimijat ja tutkimuskohteen rajausta	1
2	Määritelmät	4
3	Tutkimuksen taustaa.....	6
3.1	Yksityinen turvallisuusala	7
3.2	Yksityisen turvallisuusalan valvonta	7
3.3	Suomen Vartioliikkeitten Liitto.....	8
3.4	CoESS – Confederation of European Security Services	8
3.5	Vartioimisliikeluvista turvallisuusalan elinkeinolupaan	8
3.6	LYTP rangaistussäännökset	9
3.7	Vartija ja järjestyksenvalvoja	11
3.7.1	Vartija-asuste.....	13
3.8	Eräiden rikostyyppien kehitys	13
3.9	Kaupan alaan kohdistuvat rikokset.....	15
3.9.1	Rikokset maakunnittain.....	16
3.10	Kaupan alan kohtaama rikollisuus poliisin näkökulmasta.....	16
3.11	Yhteenvedoa kaupan alaan kohdistuneesta rikollisuudesta	18
3.12	Työturvallisuusnäkökulma.....	19
3.13	Turvallisuustoimet kaupan alalla	21
4	Yksityisten turvallisuuspalveluiden hankintaprosessi.....	22
4.1	Laadukkaaksi koetun turvallisuuspalvelun seitsemän kriteeriä.....	27
4.2	Voimakeinojen käyttö.....	30
5	Merkittävä julkisen vallan käyttö.....	31
5.1	Voimakeinojen käyttö.....	32
6	Vartija.....	34
6.1	Lainsäädäntö	34
6.2	Koulutus.....	35
7	Turvamyymä	36
7.1	Lainsäädäntö	36
7.2	Turvamyymän koulutus	36
8	Myyjä turvallisuustehtävien hoitajana	38
8.1	Turvallisuusvastuut.....	38
8.2	Ostavartiointi.....	38
8.3	Myyjän oikeudet omavartiointitehtävissä.....	39
9	Kyselytutkimus.....	1
9.1	Tutkimuksen lähtökohdat	1
9.2	Tutkimuksen toteutus	2

9.3	Tutkimuksen tulokset	3
9.4	Validiteetti ja reliabiliteetti.....	5
9.5	Johtopäätökset kyselytutkimuksesta	6
9.6	Tehtävien tarkastelu lainsäädännön näkökulmasta	6
10	Johtopäätökset.....	8
11	Jatkotutkimusaiheita ja kehitysideoita	11
12	Lähdeviitteet	13
13	Liitteet.....	16

1 Johdanto

1.1 Turvallisuusalan toimijat ja tutkimuskohteen raja

Tässä kehitysprojektissa turvallisuusalan toimijoina tarkastellaan poliisin ja yksityisen turvallisuusalan toimijoiden toimintaa, joka on kiteytetty jäljempänä olevassa taulukossa (Taulukko 1) tarkemmin. Yleisesti voidaan todeta, että poliisin tehtävänä on ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta yksityisen turvallisuusalan toimialan keskittyessä hoitamaan vartioimisliike-, järjestyksenvalvonta-, turvatarkastus- sekä turvasuojaustoimintaa.

Taulukko 1 Poliisiin toiminta vs. Yksityisen turvallisuusalan toimijoiden toiminta

Toimija	Toimijan tehtävä yleisesti	Toimijan tarkempi tehtävä	Toiminnan tarkoitus
Poliisi	Poliisi ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta	Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä estää ennalta, paljastaa, selvittää ja saattaa syyteharkintaan rikoksia. Poliisi vastaa yleisten paikkojen järjestyksestä ja turvallisuudesta muun muassa partioimalla, hoitamalla hälytystehtäviä, neuvomalla ja ohjaamalla sekä puuttamalla lainvastaiseen toimintaan. Liikenneturvallisuudesta huolehtiminen on osa tätä työtä.	Poliisin toiminnan tarkoitus on varmistaa ihmisten ja ympäristön turvallisuus sekä ennalta estämällä erilaisia oikeudenloukkauksia ja häiriöitä, että poistamalla ja selvittämällä tapahtuneet oikeudenloukkaukset ja häiriöt. Poliisin tehtävät määritellään poliisilaissa. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa.
Yksityisen turvallisuusalan toimijat – vartija ja poliisin avuksi asetettu järjestysvalvoja (PRJV)	Vartijan tehtävänä on suorittaa vartioimistehtäviä vartioimisalueella. Järjestyksenvalvojan tehtävänä on suorittaa järjestyksenvalvontatehtäviä toimialueella, joka on määritelty laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista Järjestyksenvalvojan on noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten toimivaltansa rajoissa antamia käskyjä ja määräyksiä.	Vartija vartioi omaisuutta, suojaa henkilön koskemattomuutta ja/tai paljastaa vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneita rikoksia. Järjestyksenvalvoja puolestaan ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan. Järjestyksenvalvoja voidaan Suomessa asettaa vain laissa säädettyihin kohteisiin. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toimivaltuudet perustuvat yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin. Toimivaltuuksien käyttö liittyy vartioimistehtävien suorittamiseen. Vartijalla on laissa säädetyn edellytyksin oikeus poistaa henkilö vartioimisalueelta, ottaa kiinni rikoksentehtäjä ja tehdä kiinniotetulle ns. turvallisuustarkastus, jolla varmistetaan, ettei kiinniotetulla ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vartijalla on myös tietyin edellytyksien oikeus käyttää voimakeinoja näiden toimivaltuuksien yhteydessä.	Yksityisen turvallisuusalan toimijoiden tarkoitus on tuottaa asiakkailleen laissa säädettyjä turvallisuuspalveluita. Vartija vartioi omaisuutta, suojaa henkilön koskemattomuutta ja/tai paljastaa vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneita rikoksia. Järjestyksenvalvoja puolestaan ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan. Järjestyksenvalvoja voidaan Suomessa asettaa vain laissa säädettyihin kohteisiin. Vartijoiden toimivaltuudet perustuvat yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin. Toimivaltuuksien käyttö liittyy vartioimistehtävien suorittamiseen. Vartijalla on laissa säädetyn edellytyksin oikeus poistaa henkilö vartioimisalueelta, ottaa kiinni rikoksentehtäjä ja tehdä kiinniotetulle ns. turvallisuustarkastus, jolla varmistetaan, ettei kiinniotetulla ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vartijalla on myös tietyin edellytyksien oikeus käyttää voimakeinoja näiden toimivaltuuksien yhteydessä. Järjestyksenvalvojalla on enemmän toimivaltuuksia kuin vartijalla. Toimivaltuudet ovat määritelty tarkemmin yksityistä turvallisuusalaa säätelevässä laissa.

Taulukossa käytetyt tietolähteet: <https://intermin.fi/poliisiasiat/yleinen-jarjestys-ja-turvallisuus> ja <https://intermin.fi/poliisiasiat/vartiointi-ja-jarjestyksenvalvonta> sekä <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151085#L3P25>

Kehitysprojekti rajataan käsittämään vähittäiskaupan toimipaikoissa toimivia turvamyyjiä, joka on selkeästi suurin turvamyyjäpalveluita käyttävä ryhmä sekä turvallisuusalan toimijoita jotka tuottavat edellä mainittuja palveluita.

Kehitysprojektin ulkopuolelle on rajattu asiakkaan kokemaa arvonmuodostusta asiakkaan näkökulmasta (Jähi 2011)⁶ sekä liiketaloudellinen tarkastelu jossa

⁶ VTT TIEDOTTEITA 2591 - Vartiointipalvelujen arvonmuodostus asiakkaan näkökulmasta <https://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2011/T2591.pdf>

pyrittäisiin tuomaan esille turvamyyjäpalvelun käyttämisestä aiheutuva liiketaloudellinen hyöty tai tuottavuus. Kehitysprojektissa ei myöskään tarkastella turvamyyjien työehtoihin tai palkkaukseen liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen tarkoitus on tarkastella turvamyyjiä lainsäädännöllisessä viitekehyksessä ja tuoda ilmi mahdolliset ongelmat, mukaan lukien laadulliset tekijät, sekä miten erilaista taustoista tulevat turvamyyjät omaavat erilaiset oikeudet. Lainsäädännön kannalta keskeistä on se, että turvamyyjänä toimiva henkilö työtehtäviään suorittaessaan saattaa puuttua yksittäisen kansalaisen perustuslaillisiin oikeuksiin jolloin tehtävää suorittavan henkilön sekä palvelua tuottavan yrityksen tulisi olla selvillä edellä mainittuja toimijoita koskevasta lainsäädännöstä sekä mahdollisista lainsäädännön muutoksista. Yksityisen turvallisuusalan toimintaa valvova sekä ohjaava Poliisihallitus on lähettänyt vuonna 2015 vartioimisliikkeille sekä poliisilaitoksille näkemysensä turvamyyjistä (Liite 1) jossa on pohdittu eri taustoista tulevien turvamyyjien toiminnan laillisuutta. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää selvittää myös, onko Poliisihallituksen tietoon tullut asiaan liittyviä ongelmia kannanoton lähettämisen jälkeen, jota kartoitettiin Poliisihallitukselle lähetyllä kyselyllä (Liite 2). Vastauksista voidaan päätellä, ettei viranomaisille ole tehty rikosilmoituksia tai raportoitu mahdollisista ongelmista jotka olisivat johtaneet asian uudelleen käsittelyyn.

Keskeinen tutkimuskysymys on miksi vähittäiskauppa käyttää turvamyyjiä osana turvallisuusratkaisujaan? Osana kehitysprojektia on tarpeen tehdä kyselytutkimus vähittäiskaupan toimijoille, jonka tarkoituksena on saada vastauksia tutkimuskysymykseen.

2 Määritelmät

Turvamyymjä – Tässä kehitysprojektissa turvamyymjällä tarkoitetaan henkilöä, joka työskentelee vähittäiskaupan toimipaikassa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa tai on suoraan työsuhteessa toimipaikan omistajaan tai haltijaan. Nimike turvamyymjä on vakiintunut kuvaamaan vähittäiskaupan toimipaikassa suoritettavia tehtäviä, jossa on yhdistetty mm. vähittäiskaupan toimipaikassa toimivan myyjän työhön erilaisia turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai vastuita.

Väliaikainen vartija - henkilö, joka suorittaa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa vartioimistehtäviä enintään neljän (4) kuukauden ajan.

Vartija - henkilö, joka turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa suorittaa vartioimistehtäviä.

Järjestyksenvalvoja - henkilö, jonka tehtävänä on turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa tai muutoin suorittaa järjestyksenvalvonta-tehtäviä. Kehitysprojektissa järjestyksenvalvojalla tarkoitetaan LYTP 21.8.2015/1085 3 luvun 28§ mukaista poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetettua järjestyksenvalvojaa.

Vastaavahoitaja - Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva henkilö, jolla on Poliisihallituksen myöntämä voimassa oleva hyväksyminen kyseisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavaksi hoitajaksi.

Vartioimistehtävä - Vartioimistehtävällä tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista.

Vartijan asuste – Vartijan asuste on lain sekä asetuksen määrittelemä asu, jota saa käyttää lähtökohtaisesti vartija työtehtävissään. Vartijan asua ei saa käyttää muissa kuin laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista mainituissa tehtävissä. Edellä mainitussa lainsäädännössä on kuvattu myös tilanteet, joissa voidaan poiketa säädöksestä.

Omvartiointi – Tässä kehitysprojektissa omavartiointilla tarkoitetaan lailla sääntelemätöntä, ei toimeksiantosopimukseen perustuvaa toimintaa jossa yritys tuottaa itselleen turvallisuuspalveluita.

3 Tutkimuksen taustaa

Yksityinen turvallisuusala on ollut viime vuosina voimakkaassa kasvussa ja Taloussanomien julkaiseman artikkelin⁷ mukaan ensimmäisen kerran vuonna 2016 poliisien määrärahat jäivät ensimmäisen kerran turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalveluiden toimialan yritysten liikevaihtoa pienemmiksi johtuen poliisin määrärahojen supistumisesta viime vuosikymmenellä samaan aikaan yksityisen turvallisuusalan liikevaihdon kasvaessa. Yksityisen turvallisuusalan kasvu ei johdu siitä, että poliisin tehtäviä olisi ulkoistettu tai yksityistetty. Kasvun taustatekijöitä ja selitysteorioita on selvitetty Haaste-lehdessä Jyri Paasosen kirjoittamassa artikkelissa ”Yksityisen turvallisuusalan rooli yhteiskunnassa?”⁸. Artikkelin mukaan kasvun taustalla on seuraavat selitysteoriat; 1) Epäformaalin kontrollin teoria, jonka mukaan perinteiset auktoriteetit ovat yhteiskunnassa heikentyneet kaupungistumisen myötä 2) fiskaalinen teoria, jossa korostetaan turvallisuusviranomaisten väheneviä resursseja, joiden myötä yksityinen turvallisuusala on kasvanut 3) ass private property -teoria, jonka mukaan toimialan kasvua voidaan selittää yksityisten tilojen muuttamisella osin yleisiksi, julkisiksi tiloiksi 4) rikollisuuden määrällinen kehitys ja rikoksiin liittyvien pelkojen lisääntyminen.

Yksityistä turvallisuusalaa on vuosien saatossa tutkittu verrattain vähän, joskin viime vuosikymmenellä on julkaistu opinnäytetöitä, tutkimustuloksia sekä väitöskirjoja aihekokonaisuuteen liittyen. Turvamyyjiin liittyvää tutkimusta ei ole kuitenkaan tehty lainkaan. Kehitysprojektin kannalta on merkityksellistä kuvata turvamyyjäpalveluihin ja yksityiseen turvallisuusalaan liittyviä taustatekijöitä, joita on käsitelty seuraavissa kappaleissa.

---

⁷ <https://www.talouselama.fi/uutiset/poliisien-ja-poliisihenkiloston-maara-on-supistunut-samaan-ai-kaan-kun-vartiointi-ja-turvallisuus-ovat-kasvavaa-bisnesta/2de7cf26-c40b-31c1-bb22-d776aa9a7cbd>

⁸ <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42018/yksityisenturvallisuusalanrooliyhteiskunnassa.html>

3.1 Yksityinen turvallisuusala

Poliisin⁹ mukaan yksityinen turvallisuusala määritellään seuraavasti: Yksityinen turvallisuusala jaotellaan usein vartioimisliike-, järjestyksenvalvoja-, turvatarkastus- ja turvasuojaustoimintaan. Toimiala muodostuu myös monista muista palveluista ja tuotteista, joita ei välttämättä mielletä toimialaan kuuluvaksi. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset turvallisuusasiantuntija- ja koulutuspalvelut sekä turvallisuusteknologiaa ja -järjestelmiä tuottavat toimijat. Alaan liittyvillä poliisin sivuilla käsitellään yksityisen turvallisuusalan luvanvaraista toimintaa. Lain mukaan turvallisuusalan elinkeinoluvan varaiseksi toiminnaksi katsotaan silloin, kun kyseessä on ansiotarkoituksessa suoritettava, toimeksiantosopimukseen perustuva vartioimistehtävien hoitamista. Vartioimistehtävällä puolestaan tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista. Hallituksen esityksessä eduskunnalle (HE 22/2014 vp)¹⁰ on pohdittu tarkemmin, milloin kyse on tosiasiallisesta turvallisuusalan lainsäädännön alaisesta toiminnasta. Edellä mainitun perusteella voidaan todeta, että turvallisuusalan yritysten tuottamat toimeksiantosopimukseen perustuvat erilaiset turvamyyjäpalvelut kuuluvat yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön piiriin. Toiminnan perustuminen toimeksiantosopimukseen sulkee lain soveltamisalan piiristä niin sanotun omavartioinnin, jossa tosiasiallista vartioimistehtävää suorittava henkilö on suoraan palvelussuhteessa vartioimiskohteen omistajaan tai haltijaan.

3.2 Yksityisen turvallisuusalan valvonta

Yksityisellä turvallisuusalalla luvanvaraista toimintaa ovat vartioimisliike-, järjestyksenvalvoja-, turvatarkastus- ja turvasuojaustoiminta, joka on tarkemmin määritelty laissa (1085/2015) sekä yrityksiin kohdistuvasta valvonnasta on säädetty lain 7:ssä luvussa. Yksityisten turvallisuuspalveluiden ja alan tiettyjen kouluttajien yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta vastaa Poliisihallituksen valvontayksikkö. Poliisihallituksen valvontayksikkö vastaa myös yritystoimintaan liittyvistä lupa-asioista valtakunnallisesti. Poliisilaitokset vastaavat yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnasta omalla toimialueellaan vastaten myös alan työntekijöiden lupa-asioista. Poliisilaitokset suorittavat

---

⁹ https://www.poliisi.fi/luvat/yksityinen_turvallisuusala

¹⁰ HE 22/2014 vp, s. 25, 2 §. Määritelmät

valvontatarkastuksia turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoihin omalla toimialueellaan.

3.3 Suomen Vartioliikkeitten Liitto

Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry¹¹ on vartioimis- ja turvallisuusalan toimialajärjestö, jonka tarkoituksena on sivustojensa mukaan:

- edistää jäsentensä elinkeinopoliittisia etuja
- jäsentensä välistä yhteistoimintaa.

Jäseninä ovat turvallisuusalan yritykset joiden liikevaihto on yli 90% yksityisen turvallisuusalan liikevaihdosta sekä henkilöstömäärästä. Suomen Vartioliikkeiden Liiton jäsen yrityksiä ovat: Verifi, Avarn Security Oy, Liike- ja teollisuusvartiointi RLTV Oy, Sydbevakning/Etelävartiointi Oy, Loomis Suomi Oy, Verisure Oy, KMV-Turvapalvelut, Securitas Oy, Stanley Security Oy, Vartioimisliike P. Heinonen Oy, Turvapalvelu 100 sekä KV Turva. Osa edellä mainituista yrityksistä tuottaa turvamyyjäpalveluita.

3.4 CoESS – Confederation of European Security Services

CoESS¹² on 24:ssä Euroopan maassa toimiva toimialajärjestö, jonka tarkoituksena edistää ja tukea yksityisen turvallisuusalan kasvua, joka tuottaa korkea laatuista ja ammattimaisia turvallisuusalan ratkaisuja. CoESS edustaa 45 000 yksityistä turvallisuusalan yritystä jotka työllistävät 2 miljoonaa työntekijää ja joiden vuotuinen liikevaihto on 40 miljardia euroa. Suomesta CoESS:n aktiivisena jäsenenä toimii PALTA¹³, joka on palveluyritysten ja yhteisöjen edunvalvontajärjestö. PALTA on Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n toiseksi suurin jäsenliitto.

3.5 Vartioimisliikeluvista turvallisuusalan elinkeinolupa

Vartioimisliikelupien määrät ovat olleet HE69/2001¹⁴ julkaisu hetkellä 323 kappaletta ja 2016 poliisin (3.5.2016¹⁵) julkaisemassa materiaalissa vartioimisliikelupien määrä on 240 kappaletta. Vartioimisliike lainsäädännön pii-

---

¹¹ <https://svll.fi/suomen-vartioliikkeitten-liitto-ry/>

¹² <https://www.coess.org/>

¹³ <https://www.palta.fi/palta/>

¹⁴ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_69+2001.pdf

¹⁵ http://poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/47170_Vartioimisliikkeet_nettiin_03052016.xls?eb6ff5ab2d73d388

riin sisällytettiin vuonna 2002 yksityisetsivätoiminta, jolloin säädettiin ensimmäisen kerran laista yksityisistä turvallisuuspalveluista. Viimeisin yksityistä turvallisuusalaa koskeva laki uudistus on Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015¹⁶, joka astui voimaan 1.1.2017. Laki uudistuksen tarkoituksena on ollut yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevan sääntelyn selkiyttäminen edelleen sekä yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevan lainsäädännön keskittäminen yhteen lakiin. Uudistettu laki käsittää vartijoita, järjestyksenvalvoja sekä turvasuojaajia koskevat säännökset ja laki uudistuksen myötä vartioimisliikeluvasta siirryttiin turvallisuusalan elinkeinolupaun, joka on yhteinen kaikille luvanvaraisille yksityisen turvallisuusalan elinkeinoille. Säädöshankkeen¹⁷ yhteydessä on käyty lävitse mm.

- poliisin ja yksityisen turvallisuusalan välinen työnjako
- vartijoiden ja järjestyksenvalvojen tehtävät ja toimivaltuudet
- turvasuojaustoiminta ja sen lainsäädäntö
- turvallisuuskonsultointi ja sen lainsäädäntö

Kehitysprojektin teko hetkellä (06/2019) turvallisuusalan elinkeinolupien¹⁸ määrä on 766 kappaletta ja lupien määrien kasvussa on havaittavissa lainsäädäntö uudistuksen vaikutus liitettäessä turvasuojaajatoiminta osaksi uusittua lainsäädäntöä. Yksityisen turvallisuusalan lupa määrien voidaan siis todeta kasvaneen merkittävästi vuoden 2001 323 kappaleesta vuoden 2019 766 kappaleeseen. Lupa määrien kasvu on edellä mainitulla ajanjaksolla 443 kpl, noin 237%. Lainsäädännöstä johtuvan lupa määrän kasvun lisäksi on havaittavissa, että turvallisuusalan elinkeinolupia on myönnetty yrityksille, joiden varsinainen toimiala on jokin muu kuin yksityiset turvallisuuspalvelut joista esimerkkinä kiinteistöille isännöinti- ja hallintopalveluja tarjoavat yritykset.

3.6 LYTP rangaistussäännökset

Lain yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP 1085/2015) tavoitteena on yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen sekä viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen. Lakia sovelletaan vartioimisliiketoimintaan, järjestyksenvalvo-

¹⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151085>

¹⁷ https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/yksityinen-turvallisuusala.aspx

¹⁸ https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/82028_Voimassa-olevat_turvallisuusalan_elinkeinolut_05072019.pdf?2593baeb4401d788

jatoimintaan ja turvasuojaustoimintaan jotka ovat laissa kuvatun turvallisuusalan elinkeinoluvan varaista toimintaa. Luvussa 9 käsitellään Rangaistussäännöksiä joista keskeisiä kehitysprojektin kannalta ovat viittaukset rikoslakiin (9L 101§), vartioimisliikerikkomus (9L 102§) sekä turvallisuuspalvelurikkomus (9L 105§).

Viittauksessa rikoslain kohtaan 17L 6a§ (21.8.2015/1087) on todettu luvaton turvallisuusalan elinkeinotoiminnan harjoittaminen rangaistavaksi. Luvattomasta turvallisuusalan elinkeinotoiminnan harjoittamisesta rangaistus säädetty on sakko tai enintään vankeutta kuusi kuukautta. Vartioimisliikerikkomuksesta on kyse, kun LYTP:n vastaiseen tekoon on syyllistynyt vartija, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 5 §:n 1 momentissa säädettyä poliisin toiminnan vaikeuttamista koskevaa kieltoa, laiminlyö 5 §:n 2 momentissa tai 7 §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, laiminlyö 8 §:n 1 momentissa säädetyn tapahtumailmoituksen laatimista koskevan velvollisuuden, laiminlyö 14 §:n 1 tai 3 momentissa säädetyn vartijakortin mukana pitämistä, esittämistä tai poliisille luovuttamista koskevan velvollisuuden, rikkoo 18 §:n 1, 2 tai 4 momentin tai 19 §:n 1 tai 2 momentin säännöksiä voimankäyttövälineiden kantamisesta tai 20 §:n säännöksiä voimankäyttövälineiden kantamistavasta taikka 21 §:n säännöksiä koiran mukana pitämisestä taikka ei käytä vartijan asua 22 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti tai käyttää vartijan asua vastoin 22 §:n 3 momentin säännöksiä. Vartioimisliikerikkomuksesta on kyseessä olevan lain mukaan tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, vartioimisliikerikkomuksesta sakkoon. Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös henkilö, joka oikeudettomasti käyttää vartijan asua 22 §:n 3 momentin vastaisesti siten, että häntä voidaan pitää vartioimistehtävissä toimivana vartijana. Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös poliisimies, rajavartiomies taikka tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittava tullimies, joka toimii vartijana 106 §:n vastaisesti. Tilastokeskuksen mukaan vartioimisliikerikkomuksesta (1085/2015) on tuomittu (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena) vuosien 2009-2018 ainoastaan 2 kpl tuomioita. Turvallisuuspalvelurikkomuksesta on laissa todettu seuraavaa; Turvallisuusalan elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 5 §:n 1 momentissa säädettyä poliisin toiminnan vaikeuttamista koskevaa kieltoa, antaa vartijoiden käytettäväksi 23 §:n vastaisia asuja tai järjestyksenvalvojien käytettäväksi 52 §:n vastaisia tunnuksia tai asuja, laiminlyö

72 §:ssä säädetyn muutosilmoituksen tekemistä, 73 §:ssä säädetyn toimeksi-antosopimuksen laatimista, 81 §:ssä säädetyn henkilöstötiedoston tai työvuorotiedoston pitämistä, 82 §:ssä säädettyjen toimintaohjeiden laatimista tai nähtävillä pitoa tai 87 §:ssä säädetyn vuosi-ilmoituksen tekemistä koskevan velvollisuuden, harjoittaa toimintaa 74 §:n vastaisesti ilman vastaavaa hoitajaa, rikkoo 80 §:n 1 momentissa säädettyä vartioimis-, järjestyksenvalvojan tai turvasuojaustehtävien teettämistä koskevaa määräystä tai pitää palveluksessaan väliaikaisia vartioita vastoin 80 §:n 3 momentin säännöstä taikka laiminlyö 19 §:n 3 momentissa säädetyn ampuma-aseen käyttämistä tai 80 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän antamista koskevan ilmoituksen. on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, turvallisuuspalvelurikkomuksesta sakkoon. Turvallisuuspalvelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka laiminlyö 8 §:n 2 momentissa tai 33 §:n 2 momentissa säädetyn tapahtumailmoituksen säilyttämistä koskevan velvoitteen sekä vastaava hoitaja, joka päättää ampuma-aseen, kaasusumuttimen ja teleskooppi-patukan kantamisesta vastoin 18 §:n 1 ja 2 momentin, 19 §:n 1 momentin tai 49 §:n säännöksiä tai koiran mukana pitämisestä vastoin 21 §:n säännöksiä. Voimankäyttökouluttaja, joka toimii ilman voimassa olevaa 54 §:n mukaista hyväksyntää mainitussa pykälässä tarkoitettussa koulutuksessa tai asekouluttajana ilman voimassa olevaa 56 §:n mukaista hyväksyntää mainitussa pykälässä tarkoitettussa koulutuksessa. Turvallisuuspalvelurikkomukseen syyllistyy myös poliisimies, rajavartiomies taikka tullivalvontaa tai tullirikostutkintaa suorittava tullimies, joka 106 §:n vastaisesti osallistuu turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan toimintaan tai toimii turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavana hoitajana. Tilastokeskuksen mukaan turvallisuuspalvelurikkomuksesta (1085/2015, käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena) ei ole tuomittu tuomioita vuosien 2009-2018 välillä.

3.7 Vartija ja järjestyksenvalvoja

Vartijalla tarkoitetaan tässä kehitysprojektissa turvallisuusalan elinkeinoluvan palveluksessa olevaa vartijaa, joka turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa suorittaa vartioimistehtäviä. Vartijan tehtäviin kaupan toimintaympäristössä voi kuulua myymälätarkkailu jolla tarkoitetaan kaupassa myytävän omaisuuden suojaamista muussa kuin vartijan asusteessa asiakkaita tarkkailemalla rikosten paljastamiseksi. Järjestyksenvalvojalla tarkoitetaan tässä kehitysprojektissa turvallisuusalan elinkeinoluvan palveluksessa olevaa järjestyksenvalvojaa, joka turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan

palveluksessa suorittaa järjestyksenvalvontatehtäviä. Oheisesta Poliisihallituksen 14.6.2019 toimittamasta materiaalista (taulukko 2) voidaan todeta, että lainsäädännöllä on ollut vaikutuksia myönnettäviin sekä vartijaksi että järjestyksenvalvojaksi hyväksymismääriin. Keskeisenä havaintona on se, että järjestyksenvalvoja koskeva lainsäädäntö liitettiin osaksi voimassa olevaa laki yksityisistä turvallisuuspalveluista ensimmäisen kerran, jonka pääasiallisena tavoitteena on yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevan sääntelyn selkiyttäminen. Lain yksityisistä turvallisuuspalveluista säännöksiä sovelletaan silloin, kun henkilön pääasiallisena sekä tosiasiallisena tehtävänä on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vaikka tehtävät olisi nimetty jonkin muun tehtävän suorittamiseksi. Järjestyksenvalvontatehtävät ovat jossakin määrin päällekkäisiä myös vartioimistehtävien kanssa. Esimerkiksi turvallisuuden ylläpitämiseen ja rikosten estämiseen voisi käytännössä kuulua toimia, joita voidaan pitää myös omaisuuden vartiointina.

Myönnettävien järjestyksenvalvojakorttien (hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi) sekä vartijakorttien (vartijaksi ja väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen) määrät ovat olleet laskussa tarkasteluajanjaksolla 2012 - 2018. Lupamäärien laskuun on syynä esimerkiksi väliaikaisena vartijana toimiseen lainsäädännön muutos jonka vuoksi väliaikaisena vartijana ei voi toimia kuin 4 kk aiemman säännöksen sijaan, joka mahdollista väliaikaisena toimimisen 4 kk kalenterivuositain. Taulukossa mainitut turvallisuus selvitykset ovat siirtyneet Supon hoidettaviksi vuonna 2016.

Hyyntilkm	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
21401 JÄRJESTYKSENVALVOJAKSI HYVÄKSYMINEN	10 625	10 211	10 218	11 665	11 884	7 690	8 371	4 272	74 936
21402 JÄRJESTYKSENVALVOJAKORTTI KAKSOISKAPPALE	586	484	530	540	610	649	704	278	4 381
21403 JÄRJESTYKSENVALVOJAKSI HYVÄKSYMINEN YKSITTÄISEEN TILAISUUTEEN	13 708	12 210	9 774	8 849	6 185	5 681	4 814	925	62 146
21404 JÄRJESTYKSENVALVOJIEN ASETTAMINEN POLIISIIN TAI RAJAVARTIOLAITOKSEN AVUKSI	29	23	20	34	26	20	27	18	197
21405 JÄRJESTYKSENVALVOJA/SOPIVUUSLAUSUNTO (JÄRJESTYKSENVALVOJISTA ANN.LAKI 25§)	64	188	71	65	12	0	0	0	400
21406 TURVASUOJA AJAKSI HYVÄKSYMINEN	2 237	1 901	1 438	1 459	1 525	1 400	1 701	1 192	12 853
21407 TURVASUOJA AJAKSI HYVÄKSYMISEN MUUTTAMINEN	2	0	2	0	0	0	1	0	5
21408 TURVASUOJA AJAKORTIN KAKSOISKAPPALE	14	7	4	11	16	10	9	6	77
21409 TURVATARKASTAJAKSI HYVÄKSYMINEN	59	12	23	24	29	4	4	0	155
21410 TURVALLISUUSSELVITYS (SUPPEA)	29 351	30 614	28 891	33 184	3 406	0	0	0	125 446
21411 VARTIJAKSI HYVÄKSYMINEN	3 006	3 890	3 443	3 374	3 799	3 059	3 759	1 679	26 009
21412 VARTIJAKSI HYVÄKSYMISEN MUUTTAMINEN	35	52	40	49	70	43	16	7	312
21413 VARTIJAKORTIN KAKSOISKAPPALE	358	282	300	305	305	356	330	146	2 382
21414 VARTIJAKSI (VÄLIAIKAISEKSI) HYVÄKSYMINEN	1 397	1 298	1 075	1 052	1 244	941	883	570	8 460
21415 VARTIJAKSI (VÄLIAIKAISEKSI) HYVÄKSYMISEN MUUTTAMINEN	14	15	7	16	6	3	5	1	67
21416 VARTIJAKORTIN (VÄLIAIKAISEN) KAKSOISKAPPALE	9	16	3	4	5	1	1	0	39
21417 VARTIJAKORTILLE (VÄLIAIKAISELLE) VOIMANKÄYTTÖKOULUTUKSEN MERKITSEMINE	4	1	1	0	0	0	0	0	6
21418 SOPIVUUSLAUSUNTO (YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA ANNETTU LAKI 59 §)	1 020	1 109	973	97	0	0	0	0	3 199
21419 JÄRJESTYKSENVALVOJAKSI HYVÄKSYMISEN MUUTTAMINEN	16	36	26	42	66	42	41	16	285
21420 JÄRJESTYKSENVALVOJIEN ASETTAMISEN MUUTTAMINEN	0	0	1	0	0	0	0	0	1
21423 TURVATARKASTAJAKSI HYVÄKSYMISEN MUUTTAMINEN	0	0	1	1	0	6	1	0	9
2140 Turva-ala	62 534	62 349	56 841	60 771	29 188	19 905	20 667	9 110	321 365
21140 AMPUMA-ASEKOULUTTAJAKSI HYVÄKSYMINEN	458	95	49	50	57	45	69	43	866
21142 AMPUMA-ASEKOULUTTAJAKOULUTUS	340	43	17	108	19	52	86	86	751
Summa	798	138	66	158	76	97	155	129	1 617

14.6.2019

- 1 -

09:50:17

Taulukko 2 Turvallisuusalan luvat 2012-2019

3.7.1 Vartija-asuste

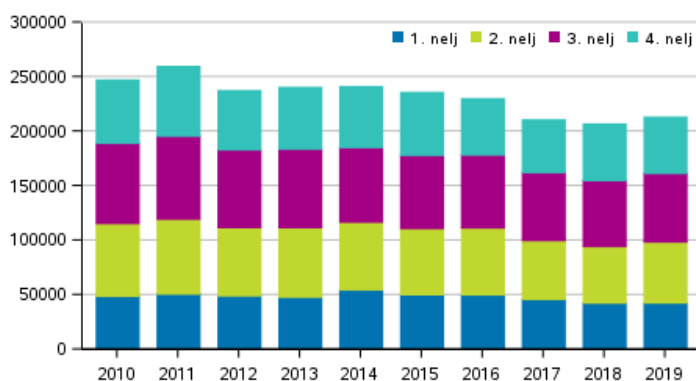
Yksityisellä turvallisuusalalla työskentelevien vartijoiden sekä järjestyksenvalvojen asusteista on säädetty asetus (Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan asusta ja järjestyksenvalvojan tunnuksista 875/2016). Säädöksessä käsitellään vartijan asun merkit ja tekstit, järjestyksenvalvojan tunnukset, järjestyksenvalvojan tunnistelaatta, järjestyksenvalvojan tunnisteliivi sekä poliisiin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetetun järjestyksenvalvojan asun merkit ja tekstit. Kehitysprojektin kannalta olennaista on tarkastella asetuksen kohtaa 1§ Vartijan asun merkit ja tekstit, jossa on todettu millaisia merkkejä ja tekstejä vartijan asuun voidaan kiinnittää ja miten. Säädöksen mukaan vartijan asussa ei saa olla näkyvillä muita merkkejä ja tekstejä kuin edellä tässä pykälässä mainitut sekä vartijan asun merkkien ja tekstien on oltava selvästi erottuvia. Vartijan asustetta ei saa lähtökohtaisesti käyttää muissa kuin vartioimistehtävissä. Muissa kuin vartioimistehtävissä käytettävä vartijan asuste saattaa antaa yksittäiselle kansalaiselle kuvan toimivallasta jota asua käyttävä henkilö ei omaa. Tehtävät joissa vartijan asustetta ei tarvitse käyttää mm. myymälätarkkailu on käsitelty myös edellä olevassa säädöksessä.

3.8 Eräiden rikostyyppien kehitys

Oheisessa kuvaajassa (Kuva 1) Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilastosta on kuvattu Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleet rikokset omaisuusrikoksien osalta vuosilta 2010 - 2019. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli vuoden 2019 aikana kaikkiaan 447 400 rikoslakirikosta, mikä on 3 900 tapausta enemmän kuin vuonna 2018 eli rikosten kokonaismäärä on noussut yhden prosentin. Omaisuusrikoksia tuli tietoon 213 200, mikä on 6 300 tapausta eli 3 prosenttia edellisvuotta enemmän. Omaisuusrikokset koostuvat petosrikoksista, maksuvälinepetoksista, ryöstöistä, varkausrikoksista, moottoriajoneuvon luvattomista käyttö- ja anastusrikoksista sekä vahingonteoista joista kaupan toimintaympäristössä voidaan todeta ilmenevän kaikkia edellä mainittuja rikoslajeja pois lukien moottoriajoneuvon luvattomat käyttö- ja anastusrikokset. Petoksia (petos, lievä petos, törkeä petos) vuonna 2019 tuli ilmi 28 000, mikä on runsaat 14 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Törkeitä petoksia tuli ilmi 2 000, mikä on 18 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Maksuvälinepetoksia tuli vuoden 2019 aikana ilmi 6 200, mikä on 100 tapausta enemmän kuin edellisvuonna. Maksuvälinepetoksista törkeitä tekemuotoja oli 215 kap-

paletta. Ryöstöjä ilmoitettiin tilaston mukaan 1 800 kappaletta, joka on hieman yli 7 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Tekomuotona törkeitä ryöstöjä oli 354 kappaletta. Varkausrikoksia (varkaus, törkeä varkaus, näpistys) tuli tietoon vuoden 2019 aikana 125 700, mikä on 2 900 tapausta enemmän kuin vuonna 2018. Edellä mainitun perusteella voidaan todeta, että varkausrikokset kasvoivat tarkastelu ajanjaksolla noin 2 prosenttia. Törkeitä varkauksia kirjattiin 2 800, joka on hieman alle 7 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Asunto- ja vapaa-ajan asuntomurtoja tuli ilmi vajaat 4 600 mikä on vajaat 8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Myymälävarkauksia ja -näpistyksiä ilmoitettiin 47 200, mikä on vajaa 4 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tilastojen mukaan vuoteen 2009 verrattuna myymälävarkauksien ja -näpistysten määrä on laskenut noin 15 prosenttia. Vahingontekoja ilmoitettiin vuoden 2019 aikana 30 100 kappaletta, mikä on 300 tapausta vähemmän kuin vuotta aiemmin. Törkeitä vahingontekoja ilmoitettiin 271 kappaletta. Vahingontekojen määrä on ollut pääosin laskussa vuodesta 2009 lähtien, jolloin niitä tuli ilmi 50 700. Liitteessä 3, Eräiden rikostyyppien kehitys 2015-2019 (ennakkotieto), on kuvattu eräiden rikostyyppien kehitys vuosilta 2015 -2019.

Kuva 1 Omaisuusrikokset vuosineljänneksittäin 2010 - 2019

Lähde Tilastokeskuksen verkkojulkaisu 17.1.2020

3.9 Kaupan alaan kohdistuvat rikokset

Koska turvamyyjät toimivat pääasiallisesti vähittäiskaupan toimipaikoissa, on kehitysprojektin kannalta olennaista tarkastella, millaisia rikoksia kohdistuu vähittäiskauppaan. Kaupan alaan kohdistuneita rikoksia ja niiden vaikutuksia vähittäiskauppaan on tutkittu Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n¹⁹ sekä Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin julkaisussa KATSAUKSIA 33/2019²⁰ (Saarikkomäki; Lehti & Kivivuori, 2018) jossa on tutkittu Vähittäiskauppaan ja majoitus- ja ravintola-alaan kohdistuneita rikoksia. Tutkimuksen mukaan kaupan alalla yleisin rikostyyppi on asiakkaan tekemä varkaus, joiden uhriksi on katsauksen mukaan joutunut 56 prosenttia kaupan alan toimipaikoista. Toinen yleinen tutkimuksessa mainittu rikostyyppi on kaupan alan työntekijöihin kohdistuva väkivalta ja uhkailu, joita oli esiintynyt 20 prosentissa toimipaikkoja, kun mukaan lasketaan myös vainoamis- ja häirintätapaukset. Kaupan Liitto on yhdessä MaRa:n, PAM:n, EK:n ja SAK:n esittänyt, että Yksityishenkilöiden lisäksi myös yritysten tulisi voida hakea lähestymiskieltoa jatkuvasti häiriöitä aiheuttavilta henkilöiltä jolla pyritään lisäämään turvallisuutta Kaupan alan työympäristössä.²¹

EK:n kesäkuussa 2018 julkaiseman julkaisun mukaan Kaupan alaan on kohdistunut kaikista yritysaloista eniten rikoksia viimeisen vuoden aikana. Kyselyn tuloksista käy ilmi, että 32 prosenttia yrityksistä oli joutunut rikoksen uhriksi. Tutkimuksen mukaan yleisin rikostyyppi jonka uhriksi kyselyyn vastanneet yritykset olivat joutuneet, oli varkaus. Varkaudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa omaisuuden anastusta, murtoa, tms. Huomionarvoista tutkimuksessa oli se, että kaupan alalla tehdään rikosilmoituksia vähän suhteessa rikosten yleisyyteen, 65% prosenttia asiakkaan tekemistä varkauksista ilmoitettiin poliisille. Poliisille ilmoittamatta jättämisen syitä on selvitetty edellä mainitussa Helsingin Yliopiston julkaisussa (KATSAUKSIA 33/2019 s. 33), jossa syiksi mainitaan muun muassa teon vähäisyys, pois lukien työntekijän tekemä varkaus. Useiden tekemuotojen osalta ilmoittamatta jättämisen syiksi tutkimuksessa kerrottiin myös, ettei ilmoituksen tekemiselle ollut aikaa tai se koettiin liian työlääksi. Lisäsyinä vastaajat mainitsivat, ettei tekijästä ollut ha-

---

¹⁹ <https://ek.fi/wp-content/uploads/Pk-yritykset-rikoksen-kohteina-pk-pulssi-kesakuu-2018.pdf>

²⁰ https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/298436/Katsauksia_33_Saarikom%c3%a4ki_etal_2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y

²¹ Palvelualueiden yrityksiä ja työntekijöitä on suojattava häiriköiltä – keinoksi yrityskohtainen lähestymiskielto. https://kauppa.fi/ajankohtaista/tiedotteet/palvelualueiden_yrityksia_ja_tyontekijoeita_ong_suojattava_haeirikoeilta_keinoksi_yrityskohtainen_lahestymiskielto_26983

vaintoa tai tiedot tapahtumasta olivat muutoin puutteelliset, esimerkiksi ei tiedetty tapahtuma-aikaa. Tutkimuksessa esille tulleita syitä olla ilmoittamatta rikoksesta poliisille voidaan pitää tosiasiallisina syinä ja ne selittävät eroja tilaston ja rikosten todellisen ilmentymisen välillä.

3.9.1 Rikokset maakunnittain

Maakunnittain tarkasteltuna Tilastokeskuksen mukaan (Taulukko 3) eniten väkilukuun suhteutettuna omaisuusrikoksia tapahtui vuonna 2018 Uudella maalla. Turistien sekä maakunnassa vierailijoiden tekemät rikokset ovat myös kirjattu maakunnassa tapahtuneisiin rikoksiin. Tilaston perusteella voidaan todeta, että omaisuusrikoksista varkauksia, törkeitä varkauksia ja näpistyksiä ilmenee koko maassa jolloin myös vähittäiskaupan toimipaikat valtakunnallisesti ovat edellä mainittujen rikosten kohteena.

	Omaisuusrikokset	Varkaus 28.1	Törkeä varkaus 28.2	Näpistys 28.3	Asuntomurto	Vapaa-ajan asuntomurto	Ryöstöt	Vahingonteot	
Koko maa	3 784	1 063		55	1 112		22	31	552
Uusimaa	4 835	1 474		83	1 480		9	49	654
Varsinais-Suomi	3 383	1 080		45	855		13	21	520
Satakunta	2 945	875		52	755		35	23	516
Kanta-Häme	3 322	980		59	979		29	32	539
Pirkanmaa	3 559	1 099		51	1 112		25	29	528
Päijät-Häme	3 937	1 206		52	864		34	19	605
Kymenlaakso	3 570	883		51	824		40	25	562
Etelä-Karjala	4 046	1 005		39	1 202		30	16	471
Etelä-Savo	2 663	729		26	754		57	12	436
Pohjois-Savo	3 227	864		32	958		27	21	568
Pohjois-Karjala	2 911	751		21	878		39	14	495
Keski-Suomi	3 281	997		50	951		36	28	474
Etelä-Pohjanmaa	1 941	333		36	676		13	8	380
Pohjanmaa	2 606	669		37	828		17	13	451
Keski-Pohjanmaa	2 116	330		29	881		4	13	400
Pohjois-Pohjanmaa	3 193	785		39	1 196		31	36	473
Kainuu	2 688	359		22	1 133		22	12	517
Lappi	3 028	621		49	866		23	18	560
Ahvenanmaa - Åland	2 165	450		40	739		20	17	520

Taulukko 3. Eräitä omaisuusrikoksia maakunnittain 100 000 asukasta kohden 2018. Lähde: Tilastokeskus

3.10 Kaupan alan kohtaama rikollisuus poliisin näkökulmasta

Poliisihallituksen julkaisemassa poliisin toimintaympäristöä kuvaavassa julkaisussa²² on analysoitu rikollisuutta ja sen esiintyvyyttä sekä ilmaantu-

²² TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2019 Osa 1/6: Rikollisuus
POLIISIHALLITUS https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/81788_Toimintaymparisto_2019_osa_1_web_27062019.pdf?6fcfo6130e01d788

vuotta. Julkaisussa on kuvattu omaisuusrikoksiin ja väkivallan uhkaan mahdollisesti liittyviä tekijöitä (Kuva 2) jonka pohdinnan perusteena on (Saarikomäki; Lehti & Kivivuori, 2018) tekemä tutkimus.

Toimintaympäristön analyysin tavoitteena on tukea poliisin ennakointia kuvaamalla poliisin ulkoista toimintaympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia jonka keskeisinä havaintoja on julkaisun mukaan:

- Rikollisuudesta puhuttaessa on tärkeää, että esiintyvyys ja ilmaantuvuus ymmärretään eri asioiksi. Ilmaantuvuus kertoo viranomaisten tietoon tulleiden rikosten määrästä, kokonaisrikollisuutta kuvaava esiintyvyys puolestaan siitä, kuinka paljon kyseisiä tekoja tapahtuu. Esiintyvyyttä selvitetään esimerkiksi erilaisin kyselytutkimuksin.
- Rikosten kokonaismäärä on laskussa, mutta se koskettaa yhä voimakkaammin tiettyjä, haavoittuvia ryhmiä. Haavoittuvissa ryhmissä on paljon ongelmaisuutta.
- Teknologinen kehitys ja kansainvälistyminen vaikuttavat lähes kaikkeen poliisin toimintaympäristössä ja vaikuttavat myös poliisin rikostutkintaan toisaalta hidastaen sitä ja toisaalta luoden poliisille uusia mahdollisuuksia.
- Virtuaaliset ympäristöt mahdollistavat uhrien massatavoittamista, haavoittuvien uhrien löytämistä, rikollisten verkostoitumista, laittomien tavaroiden ja palveluiden kauppaa sekä avointa tiedonhankintaa. Uudenlaiset toimintatavat lisäävät digitaalisen todistusaineiston määrää, jonka käsittely puolestaan hidastaa rikostutkintaa.
- Kansainvälistymiskehitys tuo Suomeen uudenlaisia rikollisuuden muotoja, edesauttaa rikollisten kansainvälistä verkostoitumista ja liikkuvaa rikollisuutta sekä helpottaa rikosten teettämistä ulkomailta käsin.
- Ulkomaalaisten edustuksen määrän lisääntyminen niin rikoksen uhreina, tekijöinä kuin todistajinakin voi edellyttää uudenlaisia toimintatapoja sekä lisätä kansainvälisiä virka-apuja. Vieraskielisten kanssa asioiminen edellyttää tulkkien käyttöä, joka osaltaan voi hidastaa rikostutkintaa.
- Tekninen kehitys, avoimempi keskusteluympäristö sekä parantunut yhteistyö sidosryhmien kanssa parantavat poliisin toimintaedellytyksiä ennalta ehkäistä rikollisuutta.

Kuva 2 : Omaisuusrikoksiin ja väkivallan uhkaan mahdollisesti liittyviä tekijöitä.
Lähde: Poliisin toiminta ympäristö 2019

3.11 Yhteenvetoa kaupan alaan kohdistuneesta rikollisuudesta

Edellä kuvatun aineiston perusteella voidaan todeta, että kauppaan kohdistuva yleisin rikos on asiakkaan tekemä varkaus. Varkausrikoksista aiheutuu kaupalle Kaupan Liitto ry:n mukaan hävikkiä vuosittain 550 miljoonan euron arvosta joiden yhteydessä työntekijöihin kohdistuu väkivallan uhkaa. Varkaudet aiheuttavat turvattomuuden tunnetta sekä kaupan työntekijöissä, että sen asiakkaissa. Turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa myös se, miten nopeasti apua saa hädän hetkellä sekä miten nopeasti ja tehokkaasti rikokset selvitetään ja mitä siitä seuraa, jota on käsitelty Sisäisen turvallisuuden portaalisissa julkaistussa sisällössä.²³ Kaupalla ja vähittäiskaupan toimijoilla on siis tarve varautua turvallisuutta uhkaaviin häiriötilanteisiin, joskaan saatavilla ei ole aina sopivia palveluja, kun otetaan huomioon myös vähittäiskaupan kyky kantaa turvallisuutta uhkaavasta tilanteesta aiheutuvat kustannukset. Jollain paikkakunnilla myös poliisin paikalle saapuminen saattaa kestää²⁴ jolloin napistykseen saatetaan jättää puuttumatta. Myös kiinniottotilanteesta aiheutuva väkivallan uhka sekä resurssien sitominen tilanteen hoitamiseen saatetaan kokea haasteellisena jolloin kiinniottoon ei ryhdytä. Omaisuusrikokset ovat vähentyneet tilastojen mukaan 2000-luvulla, mutta perustellusti voidaan kysyä, onko tilastollisen kehityksen taustalla todellinen väheneminen vai ilmoitusherkkyyden pientyminen kuten Poliisihallituksen 2018 (Poliisihallituksen julkaisusarja 1/2018, s.12-13) julkaisemassa Rikostorjunnan tilaa kuvaavassa selvityshankkeen loppuraportissa on kuvattu.²⁵ Asiakkaiden kokema turvallisuus voi vaikuttaa kuluttajien asiointikäyttäytymiseen, vaikkakin turvallisuuden merkityksestä kuluttajien ostopaikan valintaperusteena on olemassa vä-

²³ <https://sisainturvallisuus.fi/turvallisuuden-tunne-ja-avunsaanti>

²⁴ <https://www.talouselama.fi/uutiset/poliisien-ja-poliisihenkiloston-maara-on-supistunut-samaan-aikaan-kun-vartiointi-ja-turvallisuus-ovat-kasvavaa-bisnesta/2de7cf26-c40b-31c1-bb22-d776aa9a7cbd>

²⁵ https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti?docID=75227

hän tutkittua tietoa. Päivittäistavaramyymälän turvallisuus koostuu Turvallinen kauppa? -julkaisun mukaan (Liisa Peura-Kapanen 2010) myymälän miellyttävyydestä, toiminnan luotettavuudesta ja rehellisyydestä, vartijoiden, kameravalvonnan ja muiden asiakkaiden synnyttämästä turvallisuudesta sekä elintarvikkeiden turvallisuudesta. Turvallisuuden merkitys kuluttajien valintaperusteena on julkaisun mukaan kuitenkin ainoastaan suuntaa antava. Turvallisuus voi toimia yrityksen vetovoimatekijänä jota on tutkittu Elinkeinoelämän keskusliiton selvityksessä Turvallisuudesta kilpailuetua – Yritysten näkemyksiä ja viestejä turvallisuudesta (Mika Susi, 2018). Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa yritysten arvioista Suomen turvallisuudesta, sen merkityksestä yrityksille ja yritysten näkemyksiä turvallisuuden kehittämisestä sekä selvittää suomalaisen yritysjohton turvallisuuskäsityksiä ja kartoittaa samalla turvallisuuden yrityksille tarjoamia mahdollisuuksia. Tutkimuksen mukaan Suomi koetaan turvalliseksi paikaksi yrityksen liiketoiminnalle, 95% kyselytutkimukseen osallistuneista piti Suomea hyvänä sijaintipaikkana liiketoiminnalle. Kyselyyn vastanneiden yritysten toimialojen välillä on havaittavissa jonkin verran eroja ja eniten epävarmuutta turvallisuudesta havaittiin kaupan alalla.

3.12 Työturvallisuusnäkökulma

Kaupan alalla sekä yksityisellä turvallisuusalalla väkivallan uhka muodostaa merkittävän uhan työhyvinvoinnille. Jyri Paasosen tekemän tutkimuksen (Yksityisen turvallisuusalan toimijoiden kokema väkivalta)²⁶ mukaan yksityisen turvallisuusalan toimijoihin kohdistunut väkivalta on ollut kasvussa 2000-luvulla. Väkivallalla ja sen uhalla voi olla merkittävä vaikutus työntekijän työhyvinvointiin, vaikka vain pieni osa tilanteista aiheuttaa työntekijälle fyysisiä vammoja²⁷. Väkivallan uhka saattaa aiheuttaa työntekijälle haitallista työkuormitusta, vaikka työpaikalla ei olisikaan sattunut väkivaltatilanteita tai sen kohteeksi olisi joutunut toinen työntekijä. Työturvallisuudesta on säädetty erilaisissa laeissa kuten työturvallisuuslaki, työterveyshuoltolaki ja työsuojelun valvontalaki joiden tavoitteena mm. on pitää huolta, että työn suorittaminen työpaikoilla on turvallista sekä terveellistä. Lainsäädäntö velvoittaa mm. työpaikoilla tehtäviin riskien arviointeihin sekä perehdyttämiseen sekä opastamiseen. Edellä mainitun mukaisesti työnantaja vastaa siitä, että työpaikka on turvallinen ja terveellinen. Laki edellyttää myös, että työnantaja

---

²⁶ <https://jyripaasonen.fi/yksityisen-turvallisuusalan-toimijoiden-kokema-vakivalta/>

²⁷ <https://www.tvk.fi/uutiset/levottomuus-lisaantynyt-kaupoissa/>

on tietoinen työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä ja niiden hallinnasta. Työnantajan vastuulla on huolehtia siitä, että työntekijöillä on tarvittavat tiedot ja taidot tehdä työnsä turvallisesti ja vastaavasti työntekijän vastuulla on noudattaa työnantajan antamia ohjeista sekä määräyksiä ja huolehtia myös muiden työntekijöiden turvallisuudesta. Työturvallisuuden kannalta on tärkeää, että molemmat osapuolet tietävät velvollisuutensa sekä tunnistavat työturvallisuutta uhkaavia riskejä sekä ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin riskin poistamiseksi.

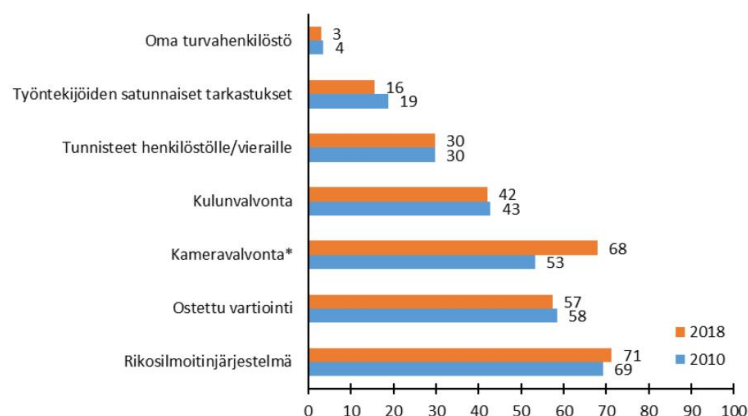
Kehitysohjelman kannalta on merkityksellistä tarkastella työturvallisuuslain kohtaa 5L 27§ joka käsittelee väkivallan uhkaa työpaikalla. Lain mukaan työt tai työtehtävät joihin liittyy väkivallan uhka ovat järjestettävä siten, että uhka ja väkivaltatilanteita tulisi mahdollisuuksien mukaan ennalta ehkäistä sekä työpaikalla tulisi olla väkivallan torjumiseen tai rajoittamiseen asianmukaiset turvallisuuslaitteet tai -järjestelyt sekä mahdollisuus hälyttää apua. Edellä mainitun lisäksi tulisi työnantajan laatia menettelytapaohjeet joissa huomioidaan uhkaavien tilanteiden hallintaan sekä toimintatapoihin joilla, joilla väkivaltatilanteen vaikutukset työntekijän turvallisuuteen voidaan torjua tai rajoittaa. 5L 29§ käsittelee yksintyöskentelyä. Edellä mainitun lain kohdan keskeinen velvoite työnantajalle on se, että työpaikka jossa työntekijä työskentelee yksin ja johon siitä syystä liittyy ilmeinen haitta tai vaara hänen turvallisuudelleen tai terveydelleen, on työnantajan huolehdittava siitä, että haitta tai vaara yksin työskenneltäessä vältetään tai se on mahdollisimman vähäinen. Työturvallisuus lain 6L 49§ käsittelee yhteisellä työpaikalla toimivien huolehtimisvelvoitetta, jonka mukaisesti työpaikalla samanaikaisesti eri työnantajien työntekijöiden tai itsenäisinä työsuorittajina alihankintasuhteissa työskentelevien henkilöiden työnantajat ovat velvollisia toimimaan yhteistyössä työturvallisuuden toteuttamisessa. Kukin työnantaja on kuitenkin vastuussa omien työntekijöidensä työturvallisuudesta.

Pääasiallista määräysvaltaa käyttävällä työnantajalla, tilaajalla tai päätoteuttajalla, on ensisijainen velvollisuus sovittaa yhteen osapuolten työturvallisuuden kokonaisuuden hallinta. Työskenneltäessä siis palvelua hankkivan yrityksen tiloissa, tässä tapauksessa vähittäiskaupan toimipaikassa, on palvelun tilaajalla ja toimittajalla vastuu palvelua tuottavan yrityksen työntekijän työturvallisuudesta.

3.13 Turvallisuustoimet kaupan alalla

Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (KRIMO) toteutti 2018 (Elsa Saarikkomäki & Martti Lehti) kansallisen yritysuhritutkimuksen, jonka kohteena oli vähittäiskaupan ja majoitus- ja ravintola-alan toimipaikkoihin ja työntekijöihin kohdistunut rikollisuus. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan (Kuva 3, s. 52) Kaupan alalla pääasiassa käytetyt turvallisuustoimet voidaan jakaa:

1. Kaupan alan toimijan itse toteuttamiinsa toimiin, joita ovat esimerkiksi oma turvallisuushenkilöstö, henkilötunnisteiden järjestäminen omalle henkilöstölle sekä vierailijoille, kamera- ja kulunvalvontajärjestelyt ja -järjestelmät, rikosilmoitinjärjestelmät.
2. Turvallisuusalan yrityksiltä ostettuun vartiointiin, jotka voidaan määritellä vartiointipalveluiksi, joiden avulla tuotetaan erilaisia läsnäolopalveluita. Läsnäolopalveluilla tarkoitetaan tässä kehitysprojektissa erilaisia vartija- ja etsiväpalveluita, joissa vartija on joko läsnä kaupan alan toimipaikassa koko työvuoronsa ajan tai tulee vartiointisopimuksen mukaisesti suorittamaan läsnäolopalvelua tai hälytysperusteisia tehtäviä.

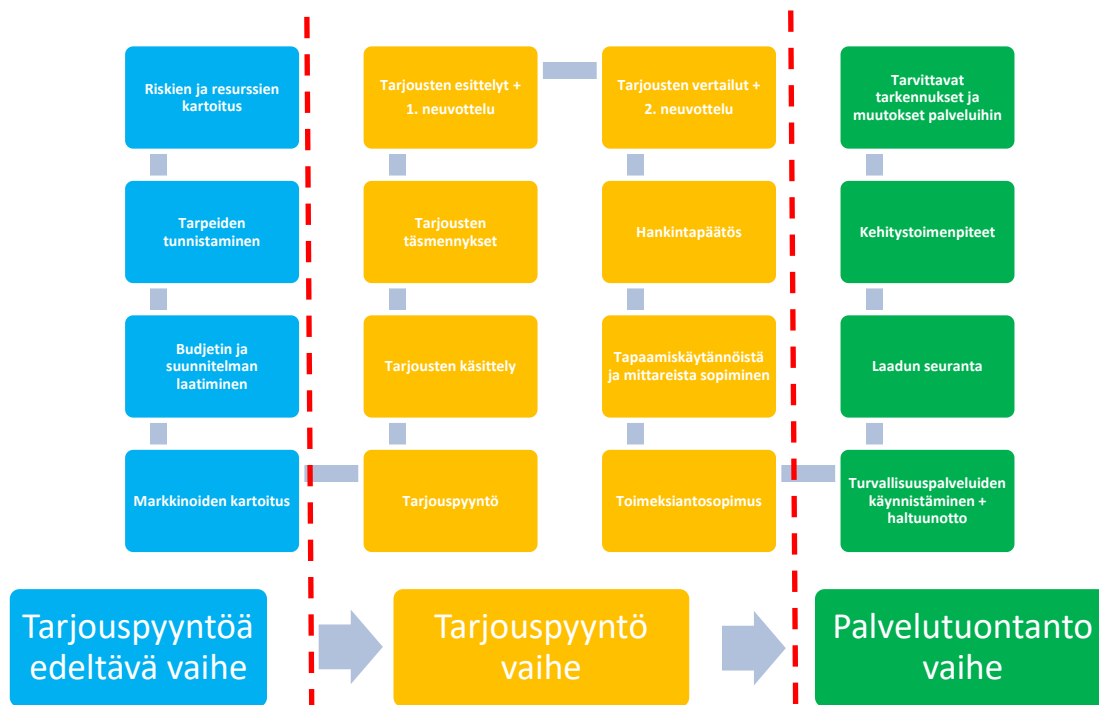

Kuva 3 Kaupan toimipaikkojen käyttämät tekniset ja fyysiset vartiointiratkaisut vuosina 2010 ja 2018, Lähde:https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/298436/Katsauksia_33_Saarikkom%c3%a4ki_etal_2019.pdf

Työntekijöiden satunnaiset tarkastukset ja yrityksen oma turvahenkilöstö, kuten vahtimestarit tai myymäläetsivät, olivat selvästi harvinaisempia kuin edellä mainitut turvallisuustoimet kaupan alalla.

4 Yksityisten turvallisuuspalveluiden hankintaprosessi

Oheisella kaaviolla on pyritty havainnollistamaan yksityisten turvallisuuspalveluiden hankintaprosessia, jota voidaan pitää suuntaa-antavana ja hankintaprosessi voi muuttua tilanteen tai osapuolien tarpeiden mukaisesti.

Kuva 4 Yksityisten turvallisuuspalveluiden hankintaprosessi

Yksityisten turvallisuuspalveluiden hankinta tulisi perustua edellä kuvattuun kaltaiseen prosessiin, jonka lähtökohtana on oman toimipaikan tai yrityksen tarvitsemat turvallisuuspalvelut sekä – ratkaisut, jossa hyödynnetään riskien ja resurssien kartoitusta. Julkisten palveluiden hankinnassa²⁸ on omat prosessinsa joihin edellä kuvattua prosessia ei voida soveltaa. Julkisia hankintoja on käsitelty esimerkiksi Valtiovarainministeriön julkaisussa Valtion

²⁸ <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/soveltamisala>

hankintakäsikirja 2017²⁹ sekä JHS 167 Neuvottelumenettelyjen käyttö ICT³⁰-hankinnoissa jota voidaan soveltaa myös turvallisuuspalveluiden hankintaan. CoESS:n ja kansainvälisen ammattiliittojen verkosto UNI EURO-PAn Euroopan Unionin tuella on kehitetty "Laadukkaiden yksityisten turvallisuuspalvelujen hankinta"³¹, jolla on pyritty tukemaan palvelun ostajia kilpailutuksessa korostamalla laadukkaan palveluntarjoajan valintaan liittyviä etuja. Edellä kuvattu yksityisten turvallisuuspalveluiden hankintaprosessi prosessi perustuu seuraaviin vaiheisiin:

1. Tarjouspyyntöä edeltävä vaihe

- Riskien kartoituksella varmistetaan, että yritykseen kohdistuvat riskit ovat tunnistettu sekä, että turvallisuuspalveluiden hankintaan on käytettävissä riittävästi tietoa. Riskien kartoituksessa olisi hyvä käyttää riskienarvointityökalua jolla varmistetaan, että riskit ovat suhteutettu oikein yrityksen omaan liiketoimintaan.
- Ennen turvallisuuspalveluiden hankintaa tulisi yrityksen pohtia tarvitaanko turvallisuushäiriön tai -uhan poistamiseen turvallisuuspalveluiden tuottajaa vai onko yrityksen oman henkilökunnan toimet riittäviä poistamaan turvallisuushäiriön (Kuva 5). Yleisesti on tärkeä tunnistaa se, että yrityksen turvallisuudesta vastaa yritys itse ja poliisi sekä muut viranomaiset reagoivat osaltaan häiriötilanteisiin toimivaltuuksiensa sekä laissa säädettyjen valtuuksien ja vastuiden puitteissa. Häiriö turvallisuustilanteessa voidaan poistaa riskienhallinnan keinoin esimerkiksi luopumalla tai muuttamalla riskin aiheuttavaa toimintaa. Mikäli todetaan ettei turvallisuushäiriön tai -uhan poistaminen ole mahdollista, tulisi yrityksen tunnistaa millaisilla ratkaisuilla sekä palveluilla häiriö tai uhka saadaan pienennettyä hyväksyttävälle tasolle.
- Turvallisuuspalveluita ja -ratkaisuja hankittaessa tulisi pohtia kuinka paljon yritys haluaa tai pystyy panostamaan edellä mainittujen asioiden hankintaan sekä saavutetaanko kaavailulla panostuksella haluttu lopputulos tai ratkaisu. Tässä vaiheessa yrityksen tulisi laatia myös suunnitelma millaisella aikataululla

²⁹ <https://vm.fi/documents/10623/4040240/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017/868b80fac2de-4328-ae93-36b17968f780/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017.pdf?version=1.0>

³⁰ <http://docs.jhs-suositukset.fi/jhs-suositukset/JHS167/JHS167.html>

³¹ https://www.pam.fi/media/eduskuntavaalit2015/kilpailutus/laadukkaiden_ytp_hankintaopas.docx

sekä resursseilla suunniteltu tarjouspyyntö tullaan toteuttamaan ja millaisiin asioihin laaditulla tarjouspyynnöllä haetaan vastauksia. Tarjouspyynnössä tulisi ilmetä myös seikat joita painotetaan tarjouksissa, esimerkiksi millainen painoarvo on laadulla sekä hinnoittelulla tai muilla vastaavilla seikoilla. Mikäli tarjouspyyntö painottaa laatusuhteita olisi tässä vaiheessa hyvä pohtia mittareita joilla palvelun laatu todennetaan palvelutuotannossa. Mittareiden tulisi olla sellaisia, että ne kertovat toiminnasta laaja-alaisesti ja pyrkisivät kuvaamaan esimerkiksi kokonaisturvallisuuden kuvaa sen sijaan, että käytetään mittarina yksittäistä toimenpidettä esimerkiksi kiinniottoa tms.

- Ennen tarjouspyynnön lähettämistä turvallisuuspalveluita tuottavalle yritykselle tulisi kilpailutusprosessista vastaavan varmistua, että yritykset joille tarjouspyyntöä ollaan lähettämässä täyttävät riittävät kriteerit (lainsäädännölliset vaatimukset esim. Tilaaja-vastuu.fi palvelun kautta ja että yritys on todettu muutenkin hyvä maineiseksi) ja ettei toimeksiantajan sekä -saajan eduissa ole risiittejä (esim. eettiset arvot ja -toiminta). Edellä mainitut kriteerit voidaan kirjata myös tarjouspyyntöön sekä pyytää tarjoajaa todentamaan tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset.

2. Tarjouspyyntövaihe

- Tarjouspyynnön laatimiseen on syytä varata riittävästi aikaa, jotta tarjousprosessista tulee laadukas ja että siinä otetaan yrityksen tarpeet riittävästi huomioon. Tarjouspyynnössä kannattaa antaa tarjoajalle mahdollisuus esittää vaihtoehtoinen malli tuottaa yrityksen turvallisuuspalvelut jolloin tarjousvaiheessa saattaa tulla esille tehokkaampia tapoja tuottaa yrityksen tarvitsemat turvallisuuspalvelut sekä -ratkaisut.
- Tarjouspyyntöprosessi kannattaa toteuttaa määrämuotoisena jolloin tarjousten käsittely on mahdollisimman helppoa. Tarjousten käsittelyssä kannattaa kiinnittää huomiota, että palveluita tarjonnut yritys on ymmärtänyt tarjouspyynnön lähettävän yrityksen tarpeet sekä, että tarjouspyyntöön on vastattu oikein.

Tarjousten käsittelyn aikana saaduista tarjouksista tulisi poimia kohtia joista halutaan keskustella myöhemmin käytävissä neuvotteluissa. Tarvittaessa ennen neuvotteluita voidaan palvelun

tarjoajalle lähettää tarkentavia kysymyksiä jolloin lähtökohta neuvotteluihin olisi mahdollisimman hyvä. Mikäli tässä vaiheessa jokin vastaanotetuista tarjouksista ei täytä tarjouksen pyytäjän vaatimuksia, tulisi palveluntarjoajalle antaa mahdollisuus korjata mahdolliset puutteet tai hylätä tarjous kokonaan. Tarjouksen hylkääminen on suositeltavaa tilanteissa, joissa tarjouksen perusteella jo voidaan todeta tai olettaa ettei palveluntarjoaja noudata esimerkiksi lakia, säädöksiä tai toimi liiketoimissaan eettisesti.

- Hankintapäätös tulisi tehdä sovittuun määräaikaan mennessä, jotta palvelun tuottajalle jää riittävästi aikaa varautua palvelutuotannossaan tulevaan uuteen toimeksiantoon. Palveluntoimittajalta voidaan edellyttää tässä vaiheessa seikkaperäinen haltuunotto-suunnitelma, jossa voidaan painottaa yritykselle tärkeitä ja kriittisiä haltuunottovaiheita sekä -seikkoja. Tarvittaessa haltuunotto-suunnitelma voidaan edellyttää toimitettavaksi osana tarjousmateriaalia.
- Ennen palvelutuotantovaihetta tulisi sopia tapaamiskäytännöistä, lopullisista mittareista sekä asioista joita tapaamisten yhteydessä seurataan ja käsitellään. Hankittavista turvallisuuspalveluista on tehtävä toimeksiantosopimus, joka tulee laatia kirjallisena ennen palveluiden hankintaa. Toimeksiantosopimus on turvallisuusalan elinkeinoluvan omaaville yrityksille lakisääteinen joka vastaa myös sopimuksen laatimisesta. Toimeksiantosopimus voidaan kiireellisissä tapauksissa tehdä viimeistään toisena arkipäivänä tehtäviin ryhtymisestä.

Toimeksiantosopimuksessa tulee vähintään olla seuraavat asiat:

1. toimeksiantajan nimi ja osoite
2. turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan nimi ja osoite
3. turvallisuusalan elinkeinolupaa edellyttävät tehtävät, joita sopimus koskee
4. vartioimisalueet ja vartioimiskohteet, jos sopimus koskee vartioimistehtävää
5. järjestyksenvalvojan toimialueet, jos sopimus koskee järjestyksenvalvontatehtävää
6. toimeksiannosta suoritettava korvaus tai korvauksen määräytymisperusteet riittävästi yksilöitynä

3. Palvelutuotannon vaihe

- Turvallisuuspalvelujen tuottaminen läsnäolohteissa alkaa kohteeseen perehtymisellä ja mahdollisilla oppivuoroilla sekä muiden palveluiden osalta vastaanottokäynnillä jonka yhteydessä sovitaan vielä käytännön toimenpiteistä sekä aloitetaan kirjallisen ohjeistuksen tuottaminen. Palvelutuotantoon liittyvien avainten ja kulkuavainten luovuttaminen on osa palveluiden käynnistysprosessia joista tulisi laatia kirjallinen dokumentti jolla vastaanottaja luovuttaa avaimen ja jolla vastaanottaja vakuuttaa vastaanottaneensa avaimen haltuunsa. Avaimia luovutettaessa tulisi pohdita millaisiin tiloihin palveluntoimittajan tulee päästä ja onko yleisavaimen luovuttaminen järkevää vai olisiko toimipaikkaan luovutettu tarvittavat reittiavaimet joiden avulla on mahdollista saada haltuun käyttö- tms. avaimet.
- Osana turvallisuuspalveluiden tuottamista tulisi palvelun laatua seurata ja sopia miten mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Poikkeamat sekä niiden käsittely tulisi kuvata reklamaatioprosessissa (esim. järjestelmät, kuka käsittelee jne.) sekä miten mahdolliset reklamaatiot (esim. miten ja millaisella aikavälillä reagoidaan, millaisella aikataululla reklamaatio tulisi olla käsiteltyinä) tulisi käsitellä. Toimeksiantosopimuskauden aikana palveluun saattaa kohdistua muutos- ja kehitystarpeita joihin vaikuttavat esimerkiksi muuttuneet asiakastarpeet, palveluiden hankintaan varatut resurssit, turvallisuustilanne. Kehitystarpeet tulisi johtaa molempien sopimusosapuolien kannalta tyydyttävään lopputulokseen jolloin tuotettua palvelua sekä siitä perittävää veloitusta tarkastellaan molempien osapuolten tarpeet huomioiden.

Uhkatilanteen vaikutus henkilökunnan kokemaan turvallisuuden tunteeseen.

Kuva 5 Häiriötilanne turvallisuudessa

4.1 Laadukkaaksi koetun turvallisuuspalvelun seitsemän kriteeriä

Edellä kuvatussa hankintaprosessissa käsitellään palveluiden tuottamista sekä laadullisia seikkoja, joten palveluiden laatua on tarpeen käsitellä lyhyesti osana kehitysprojektia. Turvallisuuspalveluita kuten muitakin palveluita tarkasteltaessa liittyy tuotettuun palveluun aina asiakkaan odotuksia palveluiden laadusta jotka täyttyvät joko osin tai kokonaan tai huonoimmassa tapauksessa jäävät täyttymättä jolloin palvelun laatu koetaan huonoksi. Käytännössä koettu palvelun laatu muodostuu kahdesta ulottuvuudesta: teknisestä (mitä) ja toiminnallisesta laadusta (miten) sekä imagosta. Kiteytettynä kyse on siitä mitä ja miten palvelu asiakkaalle on toteutettu tai tullaan toteuttamaan. Palveluprosessille tunnusomaista on se, että usein asiakas liittyy olennaisesti palvelun tuotantoprosessin suunnitteluun ja joissain tapauksissa myös asiakkaalla saattaa olla tarve myötävaikuttaa palvelun lopputulokseen prosessin aikana. Grönroos kuvaa teoksessaan *Palvelujen johtaminen ja markkinointi* (2010, s. 122) laadukkaiksi koetun palvelun seitsemän kriteeriä joita on tarkasteltu jäljempänä turvallisuuspalveluiden näkökulmasta.

<p>1. Ammattimaisuus ja taidot Asiakkaat ymmärtävät, että turvallisuuspalveluita tarjoavalla yrityksellä ja sen työntekijöillä on sellaiset tiedot ja taidot, operatiiviset järjestelmät ja fyysiset resurssit, joita tarvitaan heidän ongelmiansa ammattitaitoiseen ratkaisuun (lopputulokseen liittyvä kriteeri).</p>
<p>2. Asenteet ja käyttäytyminen Asiakkaat tuntevat, että turvallisuustehtävissä työskentelevät henkilöt kiinnittävät heihin huomiota ja haluavat ratkaista heidän ongelmansa ystävällisesti ja spontaanisti (prosessiin liittyvä kriteeri).</p>
<p>3. Lähestyttävyyden ja joustavuuden Asiakkaat tuntevat, että turvallisuuspalveluita tarjoavan yrityksen sijainti, tavoitettavuus, työntekijät ja operatiiviset järjestelmät on suunniteltu ja toimivat siten, että turvallisuuspalvelua on helppo saada ja että yritys on valmis sopeutumaan asiakkaan vaatimuksiin ja toiveisiin joustavasti sekä valmis ehdottamaan vaihtoehtoisia palvelumalleja laadukkaana lopputuloksen saavuttamiseksi (prosessiin liittyvä kriteeri).</p>
<p>4. Luotettavuus Asiakkaat tietävät, että mitä tahansa tapahtuu tai mistä tahansa on sovittu, he voivat luottaa turvallisuuspalveluntarjoajan ja sen työntekijöiden lupauksiin ja asiakkaan etujen mukaiseen toimintaan (prosessiin liittyvä kriteeri).</p>
<p>5. Palvelun normalisointi Asiakkaat ymmärtävät, että aina kun jotain menee pieleen tai kun tapahtuu jotain odottamatonta, turvallisuuspalveluntarjoaja ryhtyy heti toimenpiteisiin pitääkseen tilanteen hallinnassa ja löytääkseen uuden, hyväksyttävän ratkaisun (prosessiin liittyvä kriteeri).</p>
<p>6. Laajennettu palvelumaisema Asiakkaat tuntevat, että fyysinen ympäristö sosiaalisena kohtauspaikkana sekä muut palvelutapaamisen ympäristöön liittyvät tekijät tukevat myönteistä kokemusta turvallisuuspalveluista (prosessiin liittyvä kriteeri).</p>
<p>7. Maine ja uskottavuus Asiakkaat uskovat, että turvallisuuspalveluita tarjoavan yrityksen toimiin voi luottaa, että palveluntarjoaja antaa rahalle vastineen ja että sillä on sellaiset suorituskriteerit ja arvot, jotka asiakaskin voisi hyväksyä (imagoon liittyvä kriteeri).</p>

Kuva 6 Laadukkaaksi koetun turvallisuuspalvelun seitsemän kriteeriä. Mukailten C. Grönroos 2010.

nojalla mikäli julkinen hallintotehtävä ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä. Kyseisessä lain kohdassa on korostettu sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Julkisella hallintotehtävällä tässä lainkohdassa viitataan laajaan hallinnollisten tehtävien joukkoon jota ei ole laissa tarkemmin määritelty. Edellä mainittuihin tehtäviin kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Lainsäädäntö- tai tuomiovallan käyttöä ei voida kuitenkaan pitää lainkohdassa tarkoitettuina hallintotehtävinä. Perustuslain 124 § kattaa viranomaisille jo kuuluvien tehtävien siirtämisen lisäksi myös hallintoon luettavien uusien tehtävien antamisen muille kuin viranomaisille. Kuten edellä on todettu käsitteisiin julkinen sekä hallintotehtävä liittyy tulokinnanvaraisuutta, jolloin joissain tilanteissa on arvioitava tapauskohtaisesti, onko kyseessä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä. Perustuslakiin ja siihen liittyvissä kysymyksissä merkittävä rooli on perustusla-

kivaliokunnalla, joka antaa lausuntoja Perustuslain 124§ soveltamisesta. Julkishallinnon tehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle on käsitelty esimerkiksi Edilexin julkaisussa Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ja viranomaistoiminnon yhtiöittäminen (Edilex 2019/26, Tatu Giordani, Ronja Kava)³² Julkaisussa on nostettu esiin käsite ”julkisten tehtävien reuna-alue” jolloin tulee pohtia, onko kyse ylipäättään julkisesta hallintotehtävästä. Mikäli todetaan ettei kyseessä ole 124§ mukainen julkishallinnon tehtävä, ei kyseiseen säännökseen sisältyviä ehtoja ole tarpeellista noudattaa. Julkaisussa tuodaan esille myös huomionarvoinen seikka, että käsite julkishallinnon tehtävä saattaa muuttua ajan ja yhteiskunnan muuttumisen myötä josta on olemassa julkaisussa mainittuja esimerkkejä. Kehitysprojektin kannalta on olennaista tarkastella Perustuslain 124§ suhdetta lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntoja 2001 (PeVL 28/2001)³³ sekä 2014 (PeVL 22/2014 vp)³⁴ jotka liittyvä yksityisten turvallisuusalan lainsäädännön kokonaishankkeisiin. Vuonna 2014 julkaistussa kannanotossa todetaan, että yksityisluonteisia turvapalveluita tarvitaan täydentämään poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa ja että tehtävän tarkoituksenmukaiseen hoitamistapaan kohdistuva tarpeellisuusedellytys siten täyttyy. Perustuslakivaliokunta lausunnossa tähdentää, että päävastuu järjestyksestä ja turvallisuudesta samoin kuin rikosten torjunnasta ja selvittämisestä huolehtimisesta tulee jäädä kuitenkin poliisille ja muille viranomaisille ja että vartioimisliiketoiminnan osuus jää vain täydentäväksi. Timo Kerttula on käsitellyt väitöskirjassaan Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä (2010 s. 150 - 156) merkittävän julkisen vallan käytön käsitettä. Väitöskirjan mukaan edellä mainitun julkisen hallintotehtävän antamisella muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä hyvän hallinnon vaatimuksia joilla on haluttu korostaa tehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä heihin kohdistuvan valvonnan asianmukaisuutta. Yhtenä keskeisenä julkisen vallan käytön muotona pidetään lain perusteluissa oikeutta käyttää voimakeinoja ulkopuolisiin nähden, jota on käsitelty seuraavassa kappaleessa. Omavartiointia ei kuitenkaan katsota julkiseksi vallan käytöksi, vaikka siinä toteutuu itsenäinen oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin tietyin edellytyksin.

---

³² <https://www.edilex.fi/artikkelit/19839.pdf>

³³ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_28+2001.pdf

³⁴ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_22+2014.pdf

4.2 Voimakeinojen käyttö

Perustuslakivaliokunnan mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Vartijoiden voimankäyttöoikeudesta on säädetty erikseen Laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista 2 luvun 17 pykälässä, jossa on todettu tilanteet joissa vartija voi käyttää voimakeinoja. Voimakeinojen käyttö on oikeutettu tilanteissa joissa toimenpiteiden kohteena oleva henkilö koettaa vastarintaa tekemällä välttää pääsyn estämisen, poistamisen, kiinniottamisen tai turvallisuustarkastuksen suorittamisen taikka pakenee kiinniottamista ja joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinoja käytettäessä puolustettavuuden lisäksi tulee arvioida, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytyminen, tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä muut olosuhteet. Voimankäyttövälineistä ja niiden kantamisesta on säädetty em. lain 18 pykälässä. Kyseisessä pykälässä mainitaan sallitut voimankäyttövälineet jotka ovat ampuma-aselain mukainen ampuma-ase ja kaasusumutin sekä käsiraudat, enintään 70 cm pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Voimankäyttövälineitä saa kantaa ainoastaan vartija, joka työskentelee turvallisuusalan elinkeinoharjoittajan palveluksessa ja täyttää laissa asetetut vaatimukset. Voimankäyttövälineitä ei saa kantaa väliaikainen vartija ja myöskään voimankäyttövälineitä ei tule kantaa perusteetta.

5 Merkittävä julkisen vallan käyttö

Perustuslaissa rajoitetaan lähtökohtaisesti julkisen hallintotehtävän antamista muille kuin viranomaiselle joskin tästä voidaan poiketa Perustuslain 124§ nojalla mikäli julkinen hallintotehtävä ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä. Kyseisessä lain kohdassa on korostettu sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Julkisella hallintotehtävällä tässä lainkohdassa viitataan laajaan hallinnollisten tehtävien joukkoon jota ei ole laissa tarkemmin määritelty. Edellä mainittuihin tehtäviin kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Lainsäädäntö- tai tuomiovallan käyttöä ei voida kuitenkaan pitää lainkohdassa tarkoitettuina hallintotehtävinä. Perustuslain 124 § kattaa viranomaisille jo kuuluvien tehtävien siirtämisen lisäksi myös hallintoon luettavien uusien tehtävien antamisen muille kuin viranomaisille. Kuten edellä on todettu käsitteisiin julkinen sekä hallintotehtävä liittyy tulokinnanvaraisuutta, jolloin joissain tilanteissa on arvioitava tapauskohtaisesti, onko kyseessä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä. Perustuslakiin ja siihen liittyvissä kysymyksissä merkittävä rooli on perustuslakivaliokunnalla, joka antaa lausuntoja Perustuslain 124§ soveltamisesta. Julkishallinnon tehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle on käsitelty esimerkiksi Edilexin julkaisussa Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ja viranomaistoiminnon yhtiöittäminen (Edilex 2019/26, Tatu Giordani, Ronja Kava)³⁵ Julkaisussa on nostettu esiin käsite ”julkisten tehtävien reuna-alue” jolloin tulee pohtia, onko kyse ylipäätään julkisesta hallintotehtävästä. Mikäli todetaan ettei kyseessä ole 124§ mukainen julkishallinnon tehtävä, ei kyseiseen säännökseen sisältyviä ehtoja ole tarpeellista noudattaa. Julkaisussa tuodaan esille myös huomionarvoinen seikka, että kä-

---

³⁵ <https://www.edilex.fi/artikkelit/19839.pdf>

site julkishallinnon tehtävä saattaa muuttua ajan ja yhteiskunnan muuttumisen myötä josta on olemassa julkaisussa mainittuja esimerkkejä. Kehitysprojehtin kannalta on olennaista tarkastella Perustuslain 124§ suhdetta lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntoja 2001(PeVL 28/2001)³⁶ sekä 2014 (PeVL 22/2014 vp)³⁷ jotka liittyvä yksityisten turvallisuusalan lainsäädännön kokonaishankkeisiin. Vuonna 2014 julkaistussa kannanotossa todetaan, että yksityisluonteisia turvapalveluita tarvitaan täydentämään poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa ja että tehtävän tarkoituksenmukaiseen hoitamistapaan kohdistuva tarpeellisuusedellytys siten täyttyy. Perustuslakivaliokunta lausunnossa tähdentää, että päävastuu järjestyksestä ja turvallisuudesta samoin kuin rikosten torjunnasta ja selvittämisestä huolehtimisesta tulee jäädä kuitenkin poliisille ja muille viranomaisille ja että vartioimisliiketoiminnan osuus jää vain täydentäväksi. Timo Kerttula on käsitellyt väitöskirjassaan Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä (2010 s. 150 - 156) merkittävän julkisen vallan käytön käsitettä. Väitöskirjan mukaan edellä mainitun julkisen hallintotehtävän antamisella muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä hyvän hallinnon vaatimuksia joilla on haluttu korostaa tehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä heihin kohdistuvan valvonnan asianmukaisuutta. Yhtenä keskeisenä julkisen vallan käytön muotona pidetään lain perusteluissa oikeutta käyttää voimakeinoja ulkopuolisiin nähden, jota on käsitelty seuraavassa kappaleessa. Omavartiointia ei kuitenkaan katsota julkiseksi vallan käytöksi, vaikka siinä toteutuu itsenäinen oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin tietyin edellytyksin.

5.1 Voimakeinojen käyttö

Perustuslakivaliokunnan mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Vartijoiden voimankäyttöoikeudesta on säädetty erikseen Laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista 2 luvun 17 pykälässä, jossa on todettu tilanteet joissa vartija voi käyttää voimakeinoja. Voimakeinojen käyttö on oikeutettu tilanteissa joissa toimenpiteiden kohteena oleva henkilö koettaa vastarintaa

---

³⁶ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_28+2001.pdf

³⁷ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_22+2014.pdf

tekemällä välttää pääsyn estämisen, poistamisen, kiinniottamisen tai turvallisuustarkastuksen suorittamisen taikka pakenee kiinniottamista ja joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinoja käytettäessä puolustettavuuden lisäksi tulee arvioida, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytyminen, tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä muut olosuhteet. Voimankäyttövälineistä ja niiden kantamisesta on säädetty em. lain 18 pykälässä. Kyseisessä pykälässä mainitaan sallitut voimankäyttövälineet jotka ovat ampuma-aselain mukainen ampuma-ase ja kaasusumutin sekä käsiraudat, enintään 70 cm pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Voimankäyttövälineitä saa kantaa ainoastaan vartija, joka työskentelee turvallisuusalan elinkeinoharjoittajan palveluksessa ja täyttää laissa asetetut vaatimukset. Voimankäyttövälineitä ei saa kantaa väliaikainen vartija ja myöskään voimankäyttövälineitä ei tule kantaa perusteetta.

6 Vartija

Vartija on henkilö, joka turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa suorittaa vartioimistehtäviä. Vartioimistehtävällä puolestaan tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneen rikoksen paljastamista samoin kuin edellä mainittujen tehtävien valvomista.

Vartijoita toimii hyvin erilaisissa tehtävissä, joiden pääpaino on yleensä asiakkaiden omaisuuden suojaamisessa ja henkilöiden kulunvalvonnassa. Lisäksi vartijan työtehtäviin liittyy usein erilaisia palvelutehtäviä ja vartijan työhön voidaan sisällyttää muita kuin vartijan tehtäviä.

Vartijana toimiminen edellyttää poliisin myöntämää lupaa, vartijakorttia. Väliaikaisen vartijan kortti on voimassa neljä kuukautta yhden kalenterivuoden aikana ja vakinaisen vartijan kortti on voimassa viisi vuotta, jonka jälkeen vartijakortti tulee uusiksi. Vartija voi siis edellä mainitun perusteella toimia turvamyyjän tehtävissä.

6.1 Lainsäädäntö

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa työskentelevästä vartijasta on säädetty laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (21.8.2015/1085) sekä siihen liittyvissä asetuksissa. Lainsäädännössä on säädetty vartijan toimivaltuuksista joihin kuuluvat poistamisoikeus vartiointialueelta, kiinniotto-oikeus johon liittyen vartijalla on oikeus vapauttaa laillisin perustein kiinniotettu henkilö eräin edellytyksin. Lain mukaan vartijalla on vartioimistehtävää suorittaessaan tietyin edellytyksin käyttää voimakeinoja, jolloin vartijan tehtävä voidaan katsoa olevan Perustuslain 124§ mukainen merkittävä julkisen vallan käyttöä. Vartijalla on oikeus tehdä kiinnioton yhteydessä turvallisuustarkastus. Lain säädännössä on otettu kantaa millaisia voimankäyttövälineitä (kaasusumutin, patukka, teleskooppipatukka sekä ampuma-ase) ja millaisin edellytyksin niiden kantaminen on vartijalle mahdollista.

Vartijan rikosoikeudellisesta virkavastuusta ei ole erikseen säädetty laissa, mutta eduskunnan perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut vartijan olevan rikosoikeudellisen virkavastuun alainen (PeVL 28/2001 vp.). Perustuslaki valiokunnan kannanotossa vartijan rikosoikeudellisen virkavastuun perustana on rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan julkisen vallan käyttämistä koskeva säännös.

6.2 Koulutus

Väliaikaisen vartijan on pitänyt suorittaa vartijan työn perusteet, 40 tuntia kestävä koulutus. Vakinaisen vartijan tulee suorittaa edellä mainitun lisäksi vartijan peruskurssi, 80 tuntia kestävä koulutus. Poliisihallitus on julkaissut vuonna 2017 (Vartijan peruskoulutuksen (120 ot) tarkennettu sisältö)³⁸ ohjeen edellä mainitun koulutuksen tarkemmasta sisällöstä jonka tarkoitus on ohjeistaa koulutuksia järjestäviä oppilaitoksia koulutuksen järjestämisestä. Vartijaksi tai väliaikaiseksi vartijaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva vartijaksi. Vartijan koulutuksen järjestämisestä on säädetty LYTP (1085/2015) 111 § sekä Sisäministeriön asetuksessa (878/2016) vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta 1-4 § ja 17 §. Lakisääteisen vartijakoulutuksen lisäksi on vartijan mahdollista suorittaa vartijan ammattitutkinto. Vartija ammattitutkinnon perusteet, sisältö ja tavoitteet on kuvattu Opintopolulla.³⁹

---

³⁸ https://www.finnsecurity.fi/application/files/1414/8975/2250/Vartijan_peruskoulutuksen_120_ot_tarkennettu_sisalto.pdf

³⁹ <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/2305010>

7 Turvamyyjä

Tässä kehitysprojektissa turvamyyjällä tarkoitetaan henkilöä, joka työskentelee vähittäiskaupan toimipaikassa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa tai on suoraan työsuhteessa toimipaikan omistajaan tai haltijaan. Nimike turvamyyjä on vakiintunut kuvaamaan vähittäiskaupan toimipaikassa suoritettavia tehtäviä, jossa on yhdistetty mm. vähittäiskaupan toimipaikassa toimivan myyjän työhön erilaisia turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai vastuita.

7.1 Lainsäädäntö

Turvamyyjän työskennellessä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa, tulee noudattaa mitä on todettu laissa yksityistä turvallisuuspalveluista vartijasta sekä vartijaan liittyvistä säädöksistä. Mikäli kyse on henkilöstä, joka ei työskentele elinkeinoluvan haltijan palveluksessa, ei lakia yksityisistä turvallisuuspalveluista tarvitse noudattaa jolloin käytännössä turvamyyjä toimii ns. jokamiehen oikeuksin. Asiaa on tarkemmin kuvattu jäljempänä kohdassa 9.6 Tehtävien tarkastelu lainsäädännön näkökulmasta.

7.2 Turvamyyjän koulutus

Turvamyyjän tehtävään ei ole olemassa lakisääteistä koulutusta tai ammattitutkintoa. Turvamyyjän työskennellessä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa koulutuksen lähtökohtana on vartijan peruskoulutus tai vartijan ammattitutkinto, jonka lisäksi asiakastarpeiden mukaisesti tehtävässä toimivalle henkilölle annetaan lisäkoulutusta myyjän perustehtäviin jotka voivat liittyä esimerkiksi asiakaspalveluun, kassatyöskentelyyn. Toisena vaihtoehtona on myyjän koulutuksen tai ammattitutkinnon suorittaneen henkilön kouluttautuminen vartijaksi, joka on todennäköisesti suositellumpi vaihtoehto koska turvamyyjän tehtävistä tehdyn kyselyn mukaan on myyjän tehtäviä ja pieneltä osin turvallisuuteen liittyviä tehtäviä johon vaaditaan var-

tijaksi hyväksyntä. Turvamyynnin koulutuksia tarjoavat aikuiskoulusta tarjoavat oppilaitokset jolloin esimerkiksi myyjän ammattitutkintoon on lisätty varmistajan koulutus.

8 Myyjä turvallisuustehtävien hoitajana

Yleisesti kuvattuna myyjät työskentelevät myymälöissä joiden tehtävinä ovat tavaroiden purkaminen, hinnoittelu sekä esille asettelu sekä erilaiset asiakaspalvelutehtävät ja kassalla työskentely sekä siihen liittyvät tehtävät. Työssä korostuvat asiakaspalvelu- ja yhteistyötaidot. Myyjän ammatti edellyttää eri tuoteryhmien ja tuotteiden tuntemusta sekä kaupan liiketoimintaan, joko suoranaisesti tai välillisesti, liittyvien tehtävien osaamista.

8.1 Turvallisuusvastuut

Kaupan alan turvallisuus tavoitteita ovat Kaupan liiton⁴⁰ mukaan henkilökunnan, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden hyvinvoinnin turvaaminen, yrityksen omaisuuden suojaaminen sekä liiketoiminnan jatkuvuuden ja kannattavuuden varmistaminen ovat kaupan turvallisuustoiminnan tärkeimpiä tavoitteita. Ennalta ehkäisemällä turvallisuusriskejä ja parantamalla valmiuksia onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteissa myös parannetaan kaupan tuottavuutta ja tuetaan sen kilpailukykyä. Yksittäisen myyjän tehtäviin voi olla sisällytetty turvallisuuteen liittyviä tehtäviä jotka liittyvät esimerkiksi henkilötoimitila- ja kiinteistö, pelastus-, ympäristöturvallisuuteen tai hävikin hallintaan. Työturvallisuus kuuluu myös lähtökohtaisesti jokaiselle myymälässä työskentelevällä henkilöllä minimissään velvoitteena havainnoida ja puuttua havaittuihin työturvallisuuspuutteisiin.

8.2 Omavartiointi

Omavartiointitehtäviä voidaan suorittaa vähittäiskaupan toimipaikoissa, joka ei kuitenkaan ole yleistä kaupan alalla. Omavartiointissa keskeistä on se, että turvallisuustehtäviä suorittava myyjä on suoraan työsuhteessa tehtäviä teettävään tahoon. Omavartiointi ei kuulu yksityisen turvallisuusalan sääntelyn tai

---

⁴⁰ <https://kauppa.fi/kaupan-ala/turvallisuus/>

sen valvonnan piiriin. Omavartiointia suorittavan myyjän koulutusta turvallisuustehtäviin ei ole säädelty laissa jolloin heidän kyky toimia omavartiointitehtävissä saattaa vaihdella myyjän henkilökohtaisen kyvykkyyden ja kokemuksen perusteella. Omavartiointitehtävissä toimivalla myyjällä ei myöskään välttämättä ole minkäänlaista koulutusta kyseisiin tehtäviin eikä heidän luotettavuuttaan ja henkilökohtaisia ominaisuuksiaan tarkasteta missään viranomaismenettelyssä eikä heihin muutoinkaan kohdisteta erityistä viranomaisvalvontaa. Omavartiointitehtävissä työskentelevän myyjän nimike voi olla esimerkiksi vahtimestari tai turvamyyjä. Omavartiointitehtäviä hoitava henkilö toimii jokamiehen oikeuksin kuten normaaleja kaupantehtäviä hoitava myyjä, jonka oikeuksia on käsitelty seuraavassa kappaleessa.

8.3 Myyjän oikeudet omavartiointitehtävissä

Kaupan myyjä toimii jokamiehen oikeuksin joihin kuuluvat pakkokeinolaissa⁴¹ mainitut yleinen kiinniotto-oikeus sekä itseapu ja rikoslaissa⁴² mainitut hätävarjelu sekä pakkotila. Omavartiointia suorittavalle myyjälle ei ole annettu laissa erikseen mitään erityisiä oikeuksia puuttua yksilön perusoikeuksiin eikä omavartiointia suorittavalle myyjälle ole lainsäädännössä annettu erityistä oikeutta kantaa tai käyttää voimankäyttövälineitä toisin kuin vartijoille ja järjestyksenvälvoijille. Omavartiointia suorittavalla myyjällä on oikeus kantaa käsirautoja koska niiden kantamisesta ei ole erikseen laissa säädetty, mutta vastaavasti niiden käyttö vaatisi hätävarjelu- tai pakkotilannetta. Edellä mainitulla myyjällä on oikeus kantaa patukkaa työtehtävissään kuitenkin huomioiden mitä järjestyslaissa on todettu 3L 10§⁴³ todettu patukan hallussapidosta yleisellä paikalla. Teleskooppipatukkaa omavartiointitehtävissä ei voida kantaa, joka on mahdollista ainoastaan tässä kehitysprojektissa tarkoitetulla vartijalla tai järjestyksenvälvoijalla. Kaasusumuttimen hankkiminen sekä kantaminen on mahdollista omavartiointitehtävissä ampuma-aselain 5L 55b §⁴⁴ mukaan oman tai toisen henkilökohtaisen koskemattomuuden sekä omaisuuden suojelemiseen. Edellä mainitun lain mukaan poliisi voi myöntää luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle kaasusumutinluvan, joka oikeuttaa sekä sumuttimen hankkimiseen, että hallussapitoon jolloin hakijan on osoitettava esimerkiksi työnantajan todistuksella, että kaasusumutin

---

⁴¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110806>

⁴² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L4>

⁴³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030612?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=j%3%A4rjestyslaki#Lidp445828496>

⁴⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001#L5P55b>

on välttämätön henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaamiseksi. Omavartiointitehtäviä suorittavan myyjän työnantaja voi myös hakea kaasusumuttimen lupaa ja luovuttaa kaasusumuttimen 18 vuotta täyttäneelle työntekijälleen kannettavaksi työtehtävissä, mikäli kaasusumutinluvan lupaehdoissa ei muuta määrätä. Yhteisön asevastaava vastaa työntekijöiden perehdyttämisestä sumuttimen käyttöön ja kaasusumuttimen kantamiselle voidaan asettaa ehtoja. Omavartiointi tehtävissä toimivalle myyjälle ei ole säädetty voimankäyttövälineiden kantamiseen liittyvää koulutusta tai kertauskoulutusta kuten turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevalle vartijalle tai järjestyksenvalvojalle jolloin voimankäyttövälineiden käyttö tositilanteessa saattaa olla tehotonta ja aiheuttaa vaaratilanteen välineiden käyttäjälle, toimipiteen kohteena olevalle tai yleisölle.

9 Kyselytutkimus

Osana kehitysprojektia on toteutettu kyselytutkimus, jonka kohteena on vähittäiskaupan toimijat. Jäljempänä olevissa kappaleissa on kuvattu kyselytutkimusta ja sen lopputuloksia tarkemmin.

9.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Osana kehitysprojektia on tarkoituksenmukaista toteuttaa kyselytutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää turvamyymäläpalveluihin liittyviä taustoja, palvelun mahdollisia hyviä sekä huonoja kokemuksia sekä palveluun liittyviä mahdollisia haasteita. Kyselytutkimus tullaan kohdentamaan vähittäiskaupan toimijoihin jotka ovat suurin turvamyymäläpalveluita käyttävä kohderyhmä. Kyselytutkimukseen lähetettiin kutsu (Liite 4) vähittäiskaupan toimijoille joiden yhteenlaskettu markkinaosuus oli merkittävä. Vähittäiskaupan toimijoilla on meneillään joko omia hankkeita tai pohdintoja turvamyymäläpalveluihin liittyen, joten kyselytutkimusta tehtäessä sekä kyselyn tuloksia raportoidessa korostuu luottamuksellisuus. Kyselytutkimuksen sisältöä käytiin lävitse erään merkittävän vähittäiskaupan toimijan turvallisuuspäällikön kanssa, jolla haluttiin taata kysymysasettelun hyvä laatu.

Kyselytutkimuksessa vastaajalta tiedusteltiin seuraavia asioita:

- Vastaajat maakunnittain
- Vastaajat paikkakunnittain
- Toimipaikan henkilökunnan määrä minimissään työvuorojen aikana
- Pystyisikö turvamyymälä työskentelemään vastaajan toimipaikassa yksin?
- Onko vastaajan toimipaikassa levotonta tai kokeeko henkilökunta ajoittain turvattomuutta?
- Voisiko vastaajan mielestä turvamyymälällä korvata joko myyjän tai vartijan?
- Onko vastaaja harkinnut turvamyymäläpalveluiden käyttöä tai onko palvelu jo käytössä?

- Mikä on vastaajan rooli, päätöksen tekijä vai palveluita käyttävä
- Onko vastaaja kohdannut ongelmia turvamyyjäpalveluissa ja jos on niin mitä ongelmia?
- Tulisiko turvamyyjällä olla vartijakortti?
- Tulisiko turvamyyjän asusteissa olla ”Vartija”-tunnus?
- Millainen asuste turvamyyjällä tulisi olla?
- Onko vastaaja harkinnut turvamyyjäpalveluiden ostoa vai olisi palvelu tar-koituksen mukaisempaa tuottaa oman henkilökunnan toimesta?
- Millaisia ominaisuuksia vastaajan mielestä turvamyyjällä tulisi olla?
- Mitkä olisivat vastaajan mielestä turvamyyjän työtehtäviä?
- Millainen koulutus ja perehdytys turvamyyjän työtehtävään tulisi vastaajan mielestä olla?
- Mitä hyötyjä vastaaja kokee tai kokisi saavansa turvamyyjäpalveluiden käyttämisestä?
- Mitä haasteita vastaaja kokee turvamyyjäpalveluihin liittyen?
- Mikä osuus turvamyyjän tehtävästä olisi myyjän tehtäviä ja mikä osuus olisi turvallisuustehtäviä?
- Olisiko myyjä, vartija vai turvamyyjä paras vaihtoehto hoitamaan vastaajan toimipaikan turvallisuustehtävät ja miksi?

9.2 Tutkimuksen toteutus

Kyselytutkimus toteutettiin Questback kyselytyökalun avulla ja jokaiselle kyselyyn osallistuvalla kohderyhmälle lähetettiin oma linkki vastauksien luot- tamuksellisuuden takaamiseksi. Kyselytutkimus toteutettiin ajalla 08.10.- 17.11.2019. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 113 vastaajaa. Kyselytutkimuksen kysymykset löytyvät tämän kehitysprojektin liitteestä 5. Kyselystä vetäytyi yksi vastaajataho koska katsoi asian olevan liian sensitiivinen johtuen kysei- sen vähittäiskaupan toimijan meneillään olevasta turvamyyjäprojektista. Muita kyselytutkimukseen liittyviä haasteita olivat se, ettei eräällä vähittäis- kaupan toimijalla ole toimipaikkoihin sähköpostiosoitteita ja toinen halusi kyselyyn vastattavan ainoastaan toimipaikoista, joilla on käytössään tur- vamyyjäpalveluita. Edellä mainitut seikat vähensivät vastaaja määrää, mutta kyselyn vastausten voidaan katsoa edustavan vähittäiskaupan toimijoiden nä- kemystä asiasta.

9.3 Tutkimuksen tulokset

Johtuen asian sensitiivisyydestä yksittäisen vastaajan vastauksia ei ole tuotu esille siten, että vastaukset olisi yhdistettävissä vastaajaan. Aktiivisimmin kyselyyn oli vastattu suurissa kasvukeskuksissa ja kyselyyn vastaajat toimivat vähittäiskaupan toimipaikoissa eri puolella Suomea. Vastauksien perusteella voidaan todeta, että uusille kustannustehokkaille kaupan turvallisuuspalveluille on kysyntää valtakunnallisesti niin suuremmilla kuin pienemmällä paikkakunnilla ja jossain tapauksissa palveluiden kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa toisiaan. Toimipaikoilla ja kaupparyhmittymillä on kyselytutkimuksen mukaan osin yksilöllisiä tarpeita joihin turvamyyjäpalveluiden tulisi vastata ja osin toimipaikkojen näkemykset olivat jossain tapauksessa vastakkaisia, esimerkiksi tulisiko turvamyyjän työskennellä kassalla tai pullonpalautusautomaatin yhteydessä olevassa takahuoneessa vai ei, jolloin tuotettu turvamyyjäpalvelukin tulisi räätälöidä vastaamaan asiakkaan odotuksia sekä tarpeita. Kyselytutkimuksen mukaan noin 74 prosenttia vastaajista työskentelee toimipaikoissa, joissa on työvuoroissa minimissään 1 – 2 henkilöä jolloin turvamyyjän tulisi hallita kaikki toimipaikassa suoritettavat tehtävät ja iltavuoroissa turvamyyjä saattaisi joutua vastaamaan koko toimipaikan liiketoiminnasta sekä toimipaikan sulkemiseen liittyvistä tehtävistä sekä joissain tapauksissa työskentelemään yksin työvuorossaan. Puolet kyselyyn vastanneista kertoo henkilökunnan kokevan toimipaikassaan turvattomuutta ja yli 69 prosentti vastaajista kokee tai kokisi turvamyyjän lisäävän toimipaikan turvallisuuden tunnetta sekä toiseksi merkittävämmäksi hyödyksi koetaan varkaushävikin pieneminen ja näpistysten ennalta ehkäisy. Kyselyyn vastanneista 18 % käyttää vastaushetkellä turvamyyjäpalveluita sekä 34% on harkinnut palvelun käyttöä, joten turvamyyjäpalveluille on selkeästi kysyntää, joskin palveluiden hankinta tai niiden käyttäminen ei ole aina ongelmatonta.

Turvamyyjäpalveluita käyttäneistä 65 % oli kohdannut turvamyyjäpalveluihin liittyviä ongelmia, joista suurin osa liittyi palvelun sisältöön ja tuottamiseen sekä siihen ettei turvamyyjän koulutus, perehdytys tai osaaminen vastannut odotuksia tai tarpeita. Turvamyyjäpalveluiden ongelmat olivat aiheuttaneet vastaajalle ongelmia kuten palvelun käyttämisestä ei saatukaan ajateltua hyötyä, huonontunutta asiakaspalvelua, epävarmuutta ja mielipahaa sekä ylitöitä kaupan oman henkilökunnan keskuudessa, hävikkiä sekä ylimääräisiä

kustannuksia kaupalle. Kyselyyn vastanneista 71 prosentin mielestä turvamyyjällä tulisi olla vartijakortti ja 93 prosentin mielestä turvamyyjällä tulisi olla ”vartija”-tunnus asusteessaan jotka ovat osin ristiriidassa toistensa kanssa. Vastaukset kertovat osin siitä, etteivät turvamyyjän, myyjän tai vartijan oikeudet sekä vallitseva lainsäädäntö ole selkeitä osalle vastaajista. Vartijan asustetta ei saa käyttää kuin laissa (Lain Yksityisistä Turvallisuuspalveluista, LYTP) mainituissa tehtävissä ja vartijan asuste tulee olla varustettuna ”Vartija”-tekstein. Turvamyyjäpalveluita myytäessä ja markkinoitaessa asiakkaille tulisi huolehtia siitä, että palvelua ostava asiakas ymmärtää tuotettavan palvelun sisällön sekä palvelun tuottajan tulisi huolehtia siitä, että se vastaa LYTP:sta asetetut vaatimukset, jolla taataan esimerkiksi se, että yksittäisellä kansalaisella on mahdollisuus todeta vartijan toimivaltuus puuttua yksilön perustuslaillisiin oikeuksiin. Vartijakoulutuksen sekä vartijakortin omaavalla turvamyyjällä on luonnollisesti edellä mainitut vartijan oikeudet.

Yli 50 prosentin mukaan vastaajista turvamyyjällä tulisi olla hyvät asiakaspalvelutaidot sekä hieman yli 30 prosentin mukaan turvamyyjän tulisi olla aktiivinen, monipuolinen sekä joustava. Asiakaspalveluhenkisyttä tukevia ominaisuuksia olivat myös hyvät sosiaaliset taidot sekä nopea ongelman ratkaisukyky sekä asiakaspalveluun ja työyhteisöön sopiva persoona. Vastaajien mielestä auktoriteettia tukevia tai osoittavia ominaisuuksia olivat hyvät fyysiset ominaisuudet ja itsepuolustustaidot sekä jämäkkyys. Fyysisillä ominaisuuksilla vastaajat tarkoittivat riittävää fyysistä kokoa sekä kyvykkyyttä puuttua ja hoitaa turvallisuushäiriöistä aiheuttavia tilanteita. Osa vastaajista kiteytti edellä mainitut ominaisuudet hyviksi kaupan tai turvallisuusalan taidoiksi. Turvamyyjän tehtäviksi yli 40 prosenttia vastaajista on vastannut myymälän turvallisuuteen liittyvät tehtävät sekä hyllytyksen, esillepanon, siivouksen ja kassatyöskentelyn. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi osa vastaajista kokee turvamyyjän tehtäväksi pullonpalautusautomaatin hoitamiseen liittyvät tai muut oheistehtävät. Vastaajien antamat vastaukset saattavat olla vastakkaisia ja kuvastavat sitä, että myyjän tehtävät saattavat vaihdella kaupan toimipaikoissa jolloin turvamyyjänkin tehtävät tai palvelun sisältö tulisi perustua toimipaikassa tapahtuvien tehtävien mukaisesti. Vastaajien mielestä turvamyyjän koulutus ja perehdytys toimipaikasta riippuen tulisi koostua turvallisuusalan ja kaupanalan koulutuksista joita on täydennetty ensiapu-, itsepuolustus-, hygieniapassi-, veikkaus ja rahapeli-, ikärajanpassi-, tietoturvas-

sikoulutuksilla. Muita kyselyssä esille tulleita koulutuksia olivat asiakaspalvelu-, Matkahuollon ja Postin, pakettipalveluiden koulutukset sekä tietosuojakoulutukset.

Vastanneista 82 prosentin mielestä turvamyynnin tehtävä painottuu tai painotuisi pääosin myynnin tehtäviin ja pieniltä osin turvallisuustehtäviin jolloin turvamyynnin pääasiallinen tehtävä olisi myynnin tehtävien lisäksi toimipaikan turvallisuustehtävistä huolehtiminen tarvittaessa. Edellä mainitun lisäksi turvamyynnin läsnäolo ennaltaehkäisee vastaajien näkemyksen mukaan turvallisuushäiriöitä ja hävikkiä. Turvamyynnin läsnäolo luo turvallisuuden tunnetta niin kaupan asiakkaille kuin henkilökunnalle. Vastaajista 62 % kokee, että paras vaihtoehto hoitamaan toimipaikan turvallisuustehtävät olisi turvamyynnin myyjä koska turvamyynnin myyjä on kustannustehokas tapa hoitaa turvallisuustehtävät tilanteissa joissa vartijan hankkimiseen ei ole varaa tai turvallisuushäiriöiden määrä on vähäinen. Tehtävänsä ja työnsä osaavan turvamyynnin myyjän koetaan tuovan lisäarvoa ja -resursseja toimipaikkaan, joskin oikeanlaisen osaamisen sekä persoonan saaminen toimipaikkaan arveluttaa osaa vastaajista, jolloin perinteinen myyjä tai vartija toimipaikassa koetaan mielekkäämmäksi kuin turvamyynnin myyjä vaihtoehto.

9.4 Validiteetti ja reliabiliteetti

Kyselytutkimuksen validiteetti voidaan katsoa hyväksi koska kysymysten asettelussa ja niiden laadun varmistamisessa on hyödynnetty kohderyhmän edustajaa. Kehitysprojektin kannalta kyselytutkimuksen voidaan katsoa olevan oikea tutkimusmenetelmä, koska kyselyllä on pyritty laaja-alaisesti selvittämään vähittäiskaupan toimijoiden käsityksiä tutkimuksen kohteena olevasta aihepiiristä ja vastausten voidaan katsoa korreloivan vähittäiskaupan näkemystä tutkimuksen kohteesta.

Kyselytutkimuksen reliabiliteetin voidaan katsoa olevan hyvä, koska kyselytulokset vähittäiskaupan toimijasta sekä toimipaikasta riippumatta ovat johdonmukaisia. Kyselytutkimuksessa käytetty kysymysasettelu mahdollistaa uuden kyselytutkimuksen tekemisen jolloin kyselytutkimuksen tulokset ovat verrattavissa.

9.5 Johtopäätökset kyselytutkimuksesta

Keskeisinä johtopäätöksinä kyselytutkimuksesta voidaan todeta, että tarve turvamyyjäpalveluille on ilmeinen ja kyselyssä korostuu kaupan toimipaikan yksilölliset tarpeet joihin turvamyyjäpalvelun tulisi vastata. Turvamyyjäpalveluilla pyritään lisäämään sekä kaupan asiakkaiden, että henkilökunnan turvallisuuden tunnetta sekä palvelulla tavoitellaan turvallisuuteen kohdistuvien häiriötilanteiden kustannustehokkaasta ratkaisua etenkin pienemmissä vähittäiskaupan yksiköissä. Vaikkakin joillain paikkakunnilla on turvamyyjäpalveluille kysyntää, ei turvamyyjäpalveluita tuottavilla yrityksillä ole kykyä tuottaa tarvittavaa palvelua. Kyselytutkimuksessa tuli ilmi, että turvamyyjäpalveluihin kohdistuu paljon odotuksia joita tuotettu palvelu ei välttämättä täytä. Kyselyssä käy myös ilmi, että joissain tapauksissa palveluun sekä sen tuottamiseen liittyy epäselvyyksiä jotka liittyvät esimerkiksi lainsäädäntöön joihin tulisi paneutua. Yrityksen tuottaessa turvamyyjäpalveluita kaupan toimipaikkaan tulisi tiedostaa, että kyseessä on lain yksityisistä turvallisuuspalveluista alaista toimintaa ja turvamyyjänä toimivan henkilön tulee täyttää laissa asetetut vaatimuksen niin koulutuksen kuin asusteen osalta.

9.6 Tehtävien tarkastelu lainsäädännön näkökulmasta

Oheisessa taulukossa (Kuva 7) on tarkasteltu vartijaan, turvamyyjään sekä omavartiointiin liittyviä keskeisiä lainsäädännön kohtia. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon missä roolissa (kaupan oma työntekijä vai palvelua tuottavan yrityksen palveluksessa oleva henkilö) tehtävää suorittava henkilö toimii sekä toiminnan tosiasiallinen tarkoitus. Mikäli työtä suorittavan henkilön työsuorite on ostettu palveluna, on kyseessä aina LYTP:n alaista toimintaa, jos tehtävään liittyy turvallisuustehtäviä kuten omaisuuden suojaaminen. Turvallisuustehtävien osuudella kokonaistyötehtävistä ei ole tässä tarkastelussa merkitystä.

Kuva 7 Tehtävien tarkastelu lainsäädännön näkökulmasta

Tarkasteltava asia	Vartija	Turvamyymä	Omvartiointi
Toimivaltuudet, lain säädäntö	LYTP 1085/2015	LYTP 1085/2015	PL 731/1999, PKL 806/2011
Turvallisuusalan elinkeinoluvan varaista toimintaa	Kyllä	Kyllä, mikäli tuotetaan LYTP 1085/2015 ja HE 22/2014 vp 2§ määritelmän mukaista vartioimisliiketoimintaa	Ei
Vartijakortti	Kyllä	Kyllä, mikäli tuotetaan LYTP 1085/2015 ja HE 22/2014 vp 2§ määritelmän mukaista vartioimisliiketoimintaa	Ei tarvita
Koulutus	Väliaikainen vartija (4 kk) vartijan työnperusteet 60h. Ei oikeuta kantamaan voimankäyttövälineitä. Vartijan peruskoulutus 80h. Oikeuttaa kantamaan voimankäyttövälineitä joista kaasusumuttimelle sekä teleskooppipatukalle vaaditaan voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus	Väliaikainen vartija (4 kk) vartijan työnperusteet 60h. Ei oikeuta kantamaan voimankäyttövälineitä. Vartijan peruskoulutus 80h. Oikeuttaa kantamaan voimankäyttövälineitä joista kaasusumuttimelle sekä teleskooppipatukalle vaaditaan voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus	Ei lain edellyttämiä koulutusvaatimuksia turvallisuusosaamiselle
Kertauskoulutus	LYTP 1085/2015 mukaisesti	LYTP 1085/2015 mukaisesti	Ei lakisääteistä velvoitetta kertauskoulutukselle
Kiinniotto oikeus	Määritelty LYTP	Määritelty LYTP	Määritelty PKL
Oikeus voimankäyttöön	Määritelty LYTP	Määritelty LYTP	Määritelty PKL
Oikeus voimankäyttövälineiden kantamiseen ja käyttöön	Määritelty LYTP, kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.	Määritelty LYTP, kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.	Jokamiehen oikeuksin toimittaessa käsiraudojen ja patukan osalta ei määritelty. Kaasusumutin ampumaselain säädösten mukaisesti. Teleskooppipatukka ei sallittu, kantaminen sanktioitu järjestyksilain.
Vaatetus määritelty laissa	Kyllä, LYTP 1085/2015	Kyllä, LYTP 1085/2015	Ei määritelty lainsäädännössä. Huomioon tulee ottaa kuitenkin mitä Poliisilain on todettu virka-asusta ja sen käyttämisestä sekä mitä on säädetty vartijan asusta LYTP:ssa
Asematunnus "VARTIJA-VÄKTARE"	Kyllä	Kyllä, mikäli tuotetaan LYTP 1085/2015 ja HE 22/2014 vp 2§ määritelmän mukaista vartioimisliiketoimintaa	Ei

Edellä olevan taulukon lainsäädännöllisessä tarkastelussa käytetyt lainkohdat, asetukset sekä hallituksen esitys eduskunnalle:

LYTP, Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. PL, Suomen perustuslaki 731/1999. PKL, Pakkokeinolaki 806/2011. JL, Järjestyslaki 27.6.2003/612. Aal 9.1.1998/1, Ampumaselaki 9.1.1998/1. PoL, Poliisilaki 872/2011. SM A 875/2016, Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluovan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta 878/2016. SM A 875/2016, Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan asusta ja järjestyksenvalvojan tunnuksista 875/2016.

HE 22/2014 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

10 Johtopäätökset

Vähittäiskauppaan kohdistuu tutkimusten mukaan turvallisuusuhkia ja -häiriöitä kuten asiakkaan suorittamia varkauksia, joihin kaupalla on tarve reagoida sekä varautua. Kaupan turvallisuusympäristö muuttuu yleisen turvallisuustilanteen ja -kuvan mukaisesti johon yhdistettynä vähittäiskaupan liiketoimintaympäristössä tapahtuvat muutokset aiheuttavat tarpeen tarkastella turvallisuutta ja siihen liittyviä ratkaisuja uudella tavalla nyt ja tulevaisuudessa. Vähittäiskaupassa tapahtuvat turvallisuutta uhkaavat tilanteet aiheuttavat kaupan henkilökunnalle mahdollisuuden altistua väkivallalle ja tilanteet vaikuttavat henkilöstön sekä asiakkaiden turvallisuuden tunteeseen. Epäsuorasti uhkatilanteet saattavat aiheuttaa henkilöstön pahoinvointia, joka ilmenee esimerkiksi sairauspoissaoloina tai haluttomuutena työskennellä toimipaikassa, jossa on esimerkiksi koettu väkivaltaa joko itse tai sen kohteeksi on joutunut työyhteisön jäsen. Vähittäiskaupan toimipaikassa tapahtuvilla turvallisuushäiriöillä on vaikutus myös kaupan asiakkaiden turvallisuuden tunteeseen ja mikäli asiakas kokee turvallisuushäiriöt negatiivisena asiana tai omaa turvallisuutta uhkaavaksi, saattaa asiakas välttää asiointi kyseissä toimipaikassa. Varkaudet aiheuttavat myös vähittäiskaupalle merkittävää varkaushävikkiä, joten edellä mainitut seikat huomioiden kaupalla on tarve ratkaista kysymys, miten turvallisuutta voidaan tuottaa tai lisätä kustannustehokkaasti etenkin pienemmissä vähittäiskaupan toimipaikoissa. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että vähittäiskaupan toimipaikoissa turvamyymä nähdään tarkoituksen mukaisena vaihtoehtona tuottaa tarvittavat turvallisuuspalvelut. Turvallisuutta sekä turvallisuustehtäviä voidaan hoitaa joko vähittäiskaupan omilla ratkaisulla ja toimilla vastuuttamalla turvallisuustehtäviä henkilökunnalle tai joissain tapauksissa ryhtymällä omavartiointiin. Omavartiointia ei suoranaisesti voi rinnastaa yksityisen turvallisuusalan yritysten tuotamiin palveluihin johtuen toimivaltuuksien eroista sekä valvonnasta. Lisäksi kun huomioidaan omavartiointia suorittavan henkilön kyvykkyys ja osaami-

nen jotka saattavat poiketa merkittävästi turvallisuuspalveluita tuottavan yrityksen palveluksessa olevan henkilön kyvykkyydestä ja osaamisesta johtuen siitä seikasta, ettei omavartiointia suorittavan henkilön osaamiselle ei ole asetettu koulutus ja kertauskoulutus vaatimuksia. Vähittäiskauppa on ryhtynyt toimipaikoissaan käyttämään turvamyyjäpalveluita, jotka koetaan kustannustehokkaaksi ja osin vaihtoehdoksi turvallisuuspalveluja tarjoavan yrityksen palveluille. Turvamyyjä palveluita tuottaessa ja hankittaessa tulisi aina arvioida kuuluuko tuotettu sekä hankittava palvelu lain yksityisistä turvallisuuspalveluista sääntelyn piiriin. Mikäli tarkastelun tuloksena todetaan, että palvelut ovat edellä mainitun lainsäädännön alaista toimintaa tulisi palvelua tuottavan yrityksen toimia lainsäädännön mukaisesti ja siten ettei yksittäisen kansalaisen kannalta aiheudu tilanteita jossa toimivaltuuden tunnistaminen esimerkiksi asusteen vuoksi olisi epäselvä. Jos turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijalla on tarve tuottaa muitakin kuin lainsäädännön piirissä olevia palveluita, tulisi työtä suorittavan henkilön poiketa asusteeltaan vartijan asusta ja olla sellainen, ettei asusteen perusteella synny käsitystä väärästä toimivallasta. Toteutetun kyselytutkimuksen perusteella voidaan todeta, ettei turvamyyjäpalveluihin liittyvät kysymykset tai säädökset ole aivan selviä palveluita hankkiville ja käyttäville tahoille jolloin mahdollista palvelua tuottavan yrityksen tehtävänä on ohjata hankittavan palvelun sisältöä siten, että se täyttää lainsäädännön vaatimukset. Hankittavien palvelujen huono laatu sekä mahdolliset epäjohtonmukaisuudet lainsäädännön ja sen tulkinnan osalta saattavat vaikuttaa palvelua hankkivan yrityksen maineeseen negatiivisesti. Mikäli palveluiden hankintaan ja sen lopputuotoksen arviointiin ei ole perehdytty riittävästi saatetaan ajautua hankkimaan palveluita yrityksiltä jotka eivät tuota vaatimuksen, ml. laatu, mukaisia palveluita tai palveluihin käytettävät resurssit aliarvioidaan, jolloin lopputuloksena on näennäisturvallisuutta jolla todellisuudessa ei ole haluttua vaikutusta turvallisuuteen tai häiriötilanteeseen.

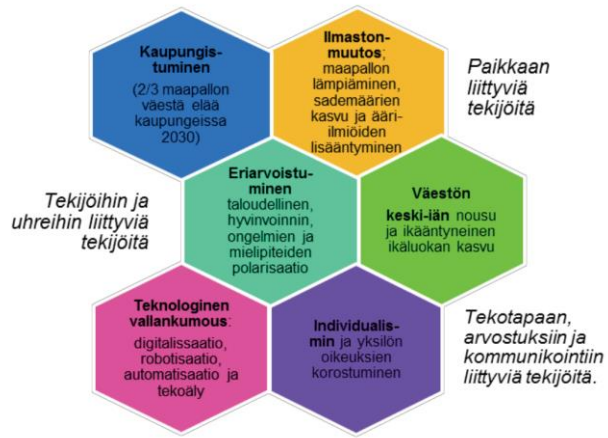
Yksityinen turvallisuusala on ollut voimakkaassa kasvussa ja turvallisuusalan elinkeinolupien määrä on myös kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Elinkeinolupien voimakkaan kasvun vuoksi voidaankin perustellusti kysyä, onko luvanhaltijoiden lainsäädännöllinen tuntemus ja osaaminen riittävällä tasolla? Lainsäädännöllinen osaaminen ei ulotu pelkästään lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista vaan yrityksessä tulisi olla riittävä osaaminen ja ymmärrys

tarkastella myös lainsäädännön kokonaisuuksia ja niiden keskinäisiä riippuvuuksia jossa yksittäiset lain kohdat muodostavat jossain määrin koherentin kokonaisuuden.

Turvamyymyjäpalveluille on siis kysyntää, mutta kysyntä ja tarjonta eivät aina kohtaa. Kohtaanto-ongelmat saattavat johtua joko seikasta, ettei palvelua tarvitsevan paikkakunnalla ole yrityksiä jotka voisivat tuottaa palvelua tai yrityksillä ei ole kyvykkyyttä tuottaa tarvittavaa palvelua. Palvelutuotannon kyvykkyysoongelmat voivat johtua esimerkiksi työvoimapulasta tai turvamyymjä tehtäviin sopimattomasta henkilöstöstä sekä koulutuksen puutteesta. Koska turvamyymyjäpalveluissa on kyse pääosin kaupan tehtävistä, on todennäköisesti tehtävään soveltuvin henkilö saanut myyjän tai muun asiakaspalvelua sisältävän koulutuksen jonka lisäksi henkilölle koulutetaan tarvittava turvallisuusosaamiseen (vartijan koulutus) liittyvä koulutus. Turvamyymyjäpalvelussa korostuu palvelua tuottavan henkilön oikeankaltainen osaaminen ja sopivuus toimipaikkaan, jossa henkilö työskentelee, joten tähän seikkaan tulee kiinnittää huomiota jo rekrytointivaiheessa. Palvelu käsitteenä sisältää odotuksen toteutuneesta palvelunlaadusta jonka merkitystä osana hankittua turvallisuuspalvelua tulisi pohtia jo harkittaessa palveluiden hankkimista. Palvelutuotannon lähtökohtana tulisi olla asiakkaan tarpeet täyttävä hyvälaatuinen palvelu josta palvelua ostava yritys maksaa sellaisen korvauksen, että se mahdollistaa laadukkaan palvelun tuottamisen. Laadukas palvelu ottaa huomioon eettiset seikat ja sen tavoitteena on myös poikkeaman havaitseminen sekä omatoimisiin korjaaviin toimiin ryhtyminen, kiteytettynä halu toimia oikein.

11 Jatkotutkimusaiheita ja kehitysideoita

Kehitysprojektissa ilmeni seuraavia seikkoja joihin tämä kehitysprojekti ei anna vastauksia, mutta joihin voitaisiin hakea vastauksia tekemällä aiheesta tutkimus; 1) Yksityisen turvallisuusalan valvonta on keskitetty Poliisihallitukselle ja paikalliset poliisilaitokset suorittavat turvallisuusalan valvontaa muiden toimiensa ohessa sekä suorittavat alan yrityksiin kohdennettuja tarkastuksia, joka on pääasiallinen turvallisuusalan yrityksiin kohdennettava valvontatoimenpide. Onko kyseinen valvontatoimenpide riittävä vai tulisiko yksittäisen poliisimiehen tuntemusta yksityisestä turvallisuusalasta ja lainsäädännössä lisätä jolloin valvontaa voitaisiin tehdä tehokkaammin poliisin ja vartijoiden sekä järjestyksenvalvojen kohtaamisessa? 2) Yrityksen toimiessa yksityisellä turvallisuusalalla tai sen suorittaessa tehtäviä jotka katsotaan LYTP:n alaisiksi tehtäviksi tulisi yrityksessä olla riittävä ymmärtämys alaa säätelevästä lainsäädännöstä. Elinkeinolupien voimakkaan kasvun vuoksi voidaankin perustellusti kysyä, onko luvanhaltijoiden lainsäädännöllinen tuntemus ja osaaminen riittävällä tasolla? Tulisiko turvallisuusalan yritysten lainsäädännöllistä osaamista parantaa tai muuttaa turvallisuusalan elinkeinoluvan vaatimuksia asian korjaamiseksi? 3) Poliisihallituksen julkaisemassa poliisin toimintaympäristöä kuvaavassa raportissa on kerrottu megatrendien muuttavan myös rikollisuutta sekä raportissa kuvataan jäljempänä olevat trendit esimerkkeinä. Mitkä ovat megatrendien vaikutukset kaupan alaan kohdistuvaan rikollisuuteen ja miten rikokset kehittyvät tulevaisuudessa yleisesti tarkasteltuna kaupan toimintaympäristössä? Miten rikollisuuden kehittyminen kaupan toimintaympäristössä vaikuttaa kaupan käyttämiin turvallisuusratkaisuihin?

Kuva 8 Megatrendit

12 Lähdeviitteet

Turvamyymäjät yleistyvät pienissä kaupoissa, Hanna Lumme, <https://yle.fi/uutiset/3-6516033>

Vartijat istuvat nyt myös kaupan kassoilla – Hybridimyyjänä voi saada lisätunteja ja enemmän liksaa, Armi Suojanen 5.3.2016, <https://www.vantaan-sanomat.fi/artikkeli/371588-vartijat-istuvat-nyt-myos-kaupan-kassoilla-hybridimyyjana-voi-saada-lisatunteja->) (<https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/372725-uusi-ase-napistelya-vastaa-hybridimyyja-istuu-yha-useammalla-kassalla>) Helsingin Uutiset 10.3.2016 Armi Suojanen - Uusi ase näpistelyä vastaan: "Hybridimyyjä" istuu yhä useammalla kassalla

Poliisien ja poliisihenkilöstön määrä on supistunut samaan aikaan kun vartiointi ja turvallisuus ovat kasvavaa bisnestä. Talouselämä 13.3.2018. Henrik Muukkonen. <https://www.talouselama.fi/uutiset/poliisien-ja-poliisihenkiloston-maara-on-supistunut-samaan-aikaan-kun-vartiointi-ja-turvallisuus-ovat-kasvavaa-bisnesta/2de7cf26-c40b-31c1-bb22-d776aa9a7cbd>

Hankinnat.fi - Mikä on julkinen hankinta? <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/soveltamisala>

Haaste 1/2019 – Yritykset rikosten kohteena. https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12019_2/yrityksetrikostenkohteena.html

Jyri Paasosen blogi-kirjoitus 2018. Yksityisen turvallisuusalan toimijoiden kokema väkivalta. <https://jyripaasonen.fi/yksityisen-turvallisuusalan-toimijoiden-kokema-vakivalta/>

TVK uutiset - Levottomuus lisääntynyt kaupoissa. <https://www.tvk.fi/uutiset/levottomuus-lisaantynyt-kaupoissa/>

Kirjat, sarjajulkaisut ja raportit

Grönroos C. 2009. Palvelujen johtaminen ja markkinointi. 4. painos. Englanninkielisestä alkuperäisteoksesta Service Management and Marketing, Customer Management in Service Competition (Third Edition 2007, John Wiley&Sons, Ltd.) suomentanut Maarit Tillman 2009. WS Bookwell Oy, Juva 2010. 565 s. ISBN 978-951-0-34601-3.

Tero Kurenmaa 2018. Rikostorjunnan tila -selvityshankkeen loppuraportti. Poliisihallitus, 83 s. ISBN (painettu) 978-952-7267-02-8, ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-7267-01-1

Kirsi Kuuttiniemi, valtiovarainministeriö, Liisa Lehtomäki, Hansel Oy 2017. Valtion hankintakäsikirja 2017, Valtiovarainministeriön julkaisuja 29/2017. Valtiovarainministeriö diaarinumero VM072:00/2016. 334 s. ISBN painettu 978-952-251-878-1.

Tatu Giordani, Ronja Kava 2019. Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ja viranomaistoiminnon yhtiöittäminen. Edilex 2019/26. Artikkelit, Julkaistu 1.7.2019. www.edilex.fi/artikkelit/19839

CoESS:n ja kansainvälisen ammattiliittojen verkosto UNI EUROPA:n Euroopan Unionin tuella on kehitetty "Laadukkaiden yksityisten turvallisuuspalvelujen hankinta"

JHS 167 Neuvottelumenettelyjen käyttö ICT-hankinnoissa. Versio: 1.2 / 11.12.2013. Julkaistu: 13.10.2008

Elsa Saarikkomäki & Martti Lehti & Janne Kivivuori 2019. Vähittäiskaupan ja majoitus- ja ravintola-alaan kohdistuvat rikokset. Toinen kansallinen yritysuhritutkimus. Katsauksia 33/2019. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 152 s. ISBN 978-951-51-0662-9 (painettu)

Poliisihallitus, Toimintaympäristö 2019. Osa 1/6: Rikollisuus. Verkkojulkaisu: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/81788_Toimintaymparisto_2019_osa_1_web_27062019.pdf?6fcf06130e01d788

Teemu Santonen 2014. Yksityiseen turvallisuusalaan vaikuttavat muutostekijät. Kansainvälisten tutkijoiden näkemyksiä yksityisen turvallisuusalan tulevaisuudesta. Tulevaisuuden Tutkimuskeskus. Tutu e-julkaisuja 2/2014. 40 s. ISBN 978-952-249-271-5

Mika Susi 2018, Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Turvallisuudesta kilpailuetua – Yritysten näkemyksiä ja viestejä turvallisuudesta. Raportti internetissä: www.ek.fi

Liisa Peura-Kapanen 2010, Turvallinen kauppa? Havainnointia päivittäistavaramyymälöissä. Kuluttajatutkimuskeskus, työselosteita ja esitelmää 127, 2010. ISBN 978-951-698-226-0

Virallislähteet ja lainsäädäntö

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015 3 §

PL, Suomen perustuslaki 731/1999

PKL, Pakkokeinolaki 806/2011

JL, Järjestyslaki 27.6.2003/612

Aal 9.1.1998/1, Ampuma-aselaki 9.1.1998/1

PoL, Poliisilaki 872/2011

SM A 875/2016, Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta 878/2016

SM A 875/2016, Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan asusta ja järjestyksenvalvojan tunnuksista 875/2016

Vartijan peruskoulutuksen (120 ot) tarkennettu sisältö (POL-2017-579)

Työturvallisuuslaki 738/2002

HE 22/2014 vp

HE 69/2001 vp

HE 59/2002 vp

PeVL 28/2001 vp

PeVL 22/2014 vp

13 Liitteet

Liite 1

Timo Kerttula, SM/PO

Ns. turvamyyjät siinä muodossa, että myyjällä on ollut voimassa vartijaksi hyväksyminen ja hän on (mm. joissakin Siwoissa) samalla tehnyt vartijan ja myyjän töitä, on ollut meillä joitakin kertoja tarkastelussa lähinnä siksi, että vartijoita edustavan ammattiliiton taholta on kyselty, vastaako menettely yksityistä turvallisuusalaa koskevaa sääntelyä. Vastaus on ollut, että kyllä vastaa.

Nyt esillä oleva menettely sen sijaan herättää epäilyksiä. Jos (kuten uutisen mukaan näyttäisi olevan) turvamyyjien työskentelyn perusteena on heidän oman työnantajansa ja kauppaliikkeen välinen toimeksiantosopimus, johon liittyy turvamyyjän suorittamia vastikkeellisia vartioimistehtäviä, on noiden tehtävien suorittaminen mahdollista vain vartijaksi hyväksytyn henkilön toimesta.

Toisenlainenhan tilanne on, jos turvamyyjä olisi kauppaliikkeen palveluksessa. Tällöin toiminta mahtuisi omavartioinnin piiriin, eli turvamyyjältä ei edellytettäisi vartijaksi hyväksymistä.

Käsittääksemme kaikki turvamyyjä vuokraavat/välittävät tahot eivät välttämättä ole yrityksiä, joilla on vartioimisliikelupa. Näin ollen suoran ohjauksen kohdentaminen toimijoihin on varsin hankalaa.

Lähetämme näkemyksemme [ohjaustarkoituksessa vartioimisliikkeille](#), sekä [poliisilaitoksille valvonnassa huomioon otettavaksi](#).

Terveisin;

*****

***** Marko Rahikainen

Poliisiylitarkastaja / Chief Superintendent / Polisöverinspektör Poliisihallitus / National Police Board / Polisstyrelsen

Turvallisuusalan valvonta / Security Sector Supervision / Övervakning av säkerhetsbranschen Jääkärintie 33
50130 Mikkeli
P: 029 548 1845 / Tel: +358 295 481 845
Fax: 029 541 1782
Email: marko.rahikainen@poliisi.fi

Liite 2

Kysely Pohan lähettämästä tiedonannosta

Turvallisuusalan valvonnan päällikkönä toimii poliisiylitarkastaja Marko Rahikainen, jolle lähetettiin 19. helmikuuta 2019 kysely Pohan lähettämään tiedoksiantoon liittyen. Tiedoksiannon laadinnassa mukana ollut Timo Kerttula on siirtynyt toisiin tehtäviin, joten hänen vastauksia jäljempänä oleviin kysymyksiin ei ollut saatavissa. Jäljempänä kyselyyn saadut vastaukset.

Hei,

Olen tekemässä tutkielmaa osana Turvallisuusjohdon koulutusohjelman (<https://www.aalto-pro.fi/ohjelmat/turvallisuusjohdon-koulutusohjelma-tjk>) kehitysprojektia turvamyyjäpalveluista, niitä tarjoavista yrityksistä sekä turvamyyjästä käsitteenä johon liittyen toivoisin vastauksia jäljempänä oleviin kysymyksiin. Kysymyksillä on tarkoitus selvittää turvamyyjä käsitettä lainsäädännön sekä -valvojan näkökulmasta. Tutkielmassani turvamyyjällä tarkoitetaan esim. kaupan myyjää jonka työtehtäviin on sisällytetty vastuita/tehtäviä turvallisuuteen liittyen.

Laitan tämän kyselyn teille, koska olette laatineet jäljempänä olevan tiedoksiannon vartioimisliikkeille vuonna 2015 osittain aiheeseen liittyen.

KYSYMYKSET JA VASTAUKSET:

- Miten olette määritellyt tiedotteessanne käytetyn käsitteen ”turvamyyjät”?

Olen käyttänyt termiä, joka lienee syntynyt osana yleistä puhekieltä yksityisellä turvallisuusalalla, kaupan alalla ja mediassa. Yleisimmin turvamyyjällä on tarkoitettu monipalvelutehtävissä toimivaa henkilöä, jolla on ollut voimassa vartijaksi hyväksyminen ja hän on samalla tehnyt vartijan ja myyjän töitä. (Lakiin perustuva toimintamalli)

Vaihtoehtoisesti turvamyyjistä on voitu puhua, kun on tarkoitettu kauppaliikkeen palveluksessa olevaa myyjää, jonka tehtäviin kuuluu omaisuuden vartiointiin liittyviä tehtäviä, joiden suorittaminen perustuu omavalvontaan. (Lakiin perustuva toimintamalli)

Keskusteluissa turvamyyjän käsitteen alle on liitetty myös henkilöitä, joilla ei ole vartijaksi hyväksymistä ja työskentelyn perusteena on heidän oman työnantajansa ja kauppaliikkeen välinen toimeksiantosopimus, johon liittyy turvamyyjän suorittamia vastikkeellisia vartioimistehtäviä. Tällaisesta mallista joku tiedotusväline teki aikoinaan (2015) jutun, jossa kerrottuun toimintamalliin ei tullut muita viitteitä, mutta asiasta joitakin viikkoja velloneen keskustelun takia oli tarpeen ohjata vartioimisliikkeitä ja poliisilaitoksia.

- Millainen oikeustoimihenkilö turvamyyjä on lainsäädännön näkökulmasta

Kuten edellä.

- Onko turvamyyjäpalveluita tarjoaviin yrityksiin ja niiden harjoittamaan liiketoimintaan liittyen tullut kanteluita/tutkintapyyntöjä poliisille tai poliisin tietoon? Jos on niin kuinka monta ja jos mahdollista voisitteko kertoa minkä tyyppisiä kantelut/tutkintapyynnot ovat olleet?

Todennäköisesti ei ole, koska Poliisihallituksessa ei niistä tiedetä. Halutessasi voit tiedustella asiaa poliisilaitoksista.

- Onko yksittäisistä turvamyyjistä tullut kanteluita/tutkintapyyntöjä poliisille tai poliisin tietoon? Jos on niin kuinka monta ja jos mahdollista voisitteko kertoa minkä tyyppisiä kantelut/tutkintapyynnot ovat olleet?

Todennäköisesti ei ole, koska Poliisihallituksessa ei niistä tiedetä. Halutessasi voit tiedustella asiaa poliisilaitoksista.

- Mitkä ovat suurimmat haasteet turvamyyjäpalveluita tarjoaviin yrityksiin ja niiden harjoittamaan liiketoimintaan liittyen poliisin näkökulmasta?

Tähän asiakokonaisuuteen ei poliisin näkökulmasta liity minkäänlaisia haasteita.

- Mitkä ovat suurimmat haasteet turvamyyjäpalveluita tarjoaviin yrityksiin ja niiden harjoittamaan liiketoimintaan liittyen lainsäädännön näkökulmasta?

En näe asiaan liittyvän myöskään lainsäädännön näkökulmasta minkäänlaisia haasteita. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista on yksiselitteinen, eikä ole tiedossa, että olisi ollut syytä epäillä lakia rikotun. Myöskään po. marginaalitoimintaa koskeva erityiseen säätelyyn ei ole tarvetta.

- Mitkä ovat suurimmat haasteet yksittäiseen turvamyyjään ja hänen tehtäviinsä sekä toimiin liittyen poliisin näkökulmasta?

Tähän asiakokonaisuuteen ei poliisin näkökulmasta liity minkäänlaisia haasteita.

- Mitkä ovat suurimmat haasteet yksittäiseen turvamyyjään ja hänen tehtäviinsä sekä toimiin liittyen lainsäädännön näkökulmasta?

Myöskään lainsäädännön näkökulmasta asiaan ei liity haasteita

- Onko tiedossanne, että poliisi tai muu viranomainen olisi tehnyt aiheesta aiemmin tutkielmaa tai kartoitusta?

Ei ole tiedossa.

Liite 3

Eräiden rikostyyppien kehitys 2015-2019 (ennakkotieto)

Rikos	2015	2016	2017	2018
1) Rikokset ja rikkomukset yhteensä	817 307	823 449	861 921	873 415
2) Rikoslakirikokset	472 646	466 858	438 373	443 525
A. Omaisuusrikokset	235 945	230 174	210 773	206 961
Murrot yhteensä	34 178	33 251	29 754	28 254
Asuntomurrot	5 969	5 300	4 770	4 922
- vapaa-ajan asunnosta	1 684	1 227	1 512	1 200
- muusta asunnosta	4 285	4 073	3 258	3 722
Liekemurrot	4 081	3 329	3 034	2 927
Moottorijonevomurrot	9 484	8 654	7 650	6 972
Muut murrot	14 644	15 968	14 300	13 433
Moottorijonevon luvattomat käytöt ja anastukset, moottorikulkuneuvon käyttövarkaudet yhteensä	7 435	6 700	6 103	5 795
Ryöstöt yhteensä	1 546	1 673	1 640	1 701
Vahingonteot yhteensä	37 705	35 170	33 466	30 448
Kavallukset yhteensä	2 832	2 924	3 149	3 385
Petokset yhteensä	25 526	25 065	23 380	24 483
- törkeä petos	1 441	1 422	1 429	1 692
B. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	36 005	36 094	35 744	36 074
Tappo, murha tai surma	96	78	73	85
Tapon, murhan tai surman yritys	299	311	348	355
Pahoimpiteyt yhteensä	33 661	33 769	33 535	33 639
- törkeä pahoimpiteily	1 563	1 592	1 581	1 609
C. Seksuaalirikokset	2 955	3 327	3 269	3 779
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	1 225	1 242	1 168	1 373
Raiskaus	1 043	1 160	1 245	1 393
D. Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisista ja yleistä järjestystä vastaan	12 743	13 399	12 355	12 482
Virkamiehen (väkivaltainen) vastustaminen	1 717	1 883	1 723	1 895
Haitanteko virkamiehelle	1 809	1 852	1 525	1 542
L. Liikenne rikokset	129 684	121 235	110 292	116 411
Rattijuopumukset yhteensä	17 620	17 308	17 685	19 006
Huumausainerikokset yhteensä	23 410	25 082	27 777	29 140
- törkeä huumausainerikos	1 071	1 179	1 282	1 251

2) Ennakkotieto Lähde: Rikos- ja pakkokeinotilasto 2019, 4. vuosineljännes. Tilastokeskus

Liite 4

Kutsu kyselytutkimukseen

HYVÄ VASTAANOTTAJA!

Opiskelen Aalto Prossa Turvallisuusjohdon koulutusohjelmassa (TJK). Olen tekemässä osana opintojani kehitysprojektiin liittyvää kyselytutkimusta, johon toivoisin juuri Sinun vastaavan.

Kehitysprojektini (Turvamyyjä turvallisuusalan toimijana) käsittelee vähittäiskaupassa toimivia turvamyyjiä. Kehitysprojektini tarkoitus on selvittää, mistä turvamyyjissä ilmiönä on kyse, sekä selvittää turvamyyjien toimintaa osana vähittäiskaupan käyttämiä turvallisuusratkaisuja.

Kyselytutkimus on suunnattu suurimmille vähittäiskaupan toimijoille, joille tullaan lähettämään omat vastauslinkit. Toivon teidän lähettävän kutsun kyselytutkimukseen edelleen mahdollisimman monelle kauppiaille tai myymäläpäällikölle.

Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottaman luottamuksellisesti. Kenenkään vastaajan yksittäiset tiedot eivät paljastu tuloksissa eikä vuonna 2020 julkaistavassa kehitysprojektissani. Toivon Sinun vastaavan kyselyyn 27.10.2019 mennessä.

Ystävällisin terveisin,
Janne Tantu
gsm 0400284338

Liite 5

Myymäläturvapalvelut

- 1 Valitse nykyinen työnantaja
- 2 Valitse maakunta, jossa toimipaikkasi sijaitsee
- 3 Valitse paikkakunta (valitse "muu, mikä?" jos ei oma paikkakunta löydy listalta)
- 4 Mikä on toimipaikanne henkilökunnan määrä minimissään työvuorojen aikana?
- 5 Pystyisikö mielestäsi turvamyyjä työskentelemään toimipaikassanne yksin?
- 6 Onko mielestäsi toimipaikallanne levotonta tai kokeeko henkilökunta ajoittain turvattomuutta?
- 7 Voisiko mielestäsi turvamyyjä korvata kokoaikaisen myyjän tai vartijan toimipaikassanne?
- 8 Oletko harkinnut turvamyyjäpalvelun käyttöä vai onko palvelu jo käytössä?
- 9 Oletko palvelun ostaja vai palvelun käyttäjä?
- 10 Oletko kohdannut ongelmia turvamyyjäpalvelussa?
- 11 Minkälaisia ongelmia olet kohdannut turvamyyjäpalveluissa?
- 12 Tuleeko turvamyyjillä olla mielestäsi vartijakortti?
- 13 Tulisiko turvamyyjillä mielestäsi olla asusteessaan asematunnus "VARTIJA"?
- 14 Minkälainen asuste pitäisi turvamyyjällä mielestäsi olla, myyjän vai vartijan vai jokin muu, mikä?
- 15 Oletteko harkinneet turvamyyjien hankkimista ostopalveluna vai onko tarkoituksen mukaisempaa järjestää turvamyyjä (tai vastaava resurssi) toimipaikkaanne oman henkilöstön toimesta?
- 16 Voitteko perustella vastaustanne?

- 17 Millaisia ominaisuuksia turvamyyjällä pitäisi olla? (Esim.?)
- 18 Mitkä ovat mielestäsi turvamyyjän työtehtävät? (Esim.?)
- 19 Millainen koulutus ja perehdytys tulisi turvamyyjällä olla?
- 20 Mitä hyötyjä koet tai kokisit saavasi turvamyyjäpalvelun käyttämisestä? (mitä hyödyt)
- 21 Mitä haasteita voisit kuvitella turvamyyjäpalveluihin liittyen?
- 22 Kuinka suuri osuus turvamyyjän tehtävästä mielestäsi on myyjän tehtäviä ja suuri osuus turvallisuustehtäviä?
- 23 Kuka olisi tarkoituksenmukaisempi hoitamaan toimipaikkaisi turvallisuustehtävät vartija, turvamyyjä vai myyjä? Perustelet miksi?
- 24 Jos toivotte yhteydenottoa, olkaa hyvä ja antakaa yhteystietonne, niin olemme teihin yhteydessä
- 24.1 Nimi
- 24.2 Sähköpostiosoite
- 24.3 Puhelinnumero
- 25 Avoin palaute

Turvamyyjäpalvelu

Turvamyyjä - Käsitteenä turvamyyjä on vakiintunut kuvaamaan vähittäiskaupan toimipaikassa suoritettavia tehtäviä, jossa on yhdistetty mm. vähittäiskaupan toimipaikassa toimivan myyjän työhön erilaisia turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai vastuita. Turvamyyjäpalvelu on asiakastarvelähtöinen palvelu jota tuottavat turvamyyjät.

Esimerkkejä turvamyyjäpalveluista:

- Asiakaspalvelutehtävät
- Kassatehtävät
- Tuotteiden hyllytys ja esillepano
- Tuotteiden hinnoittelu
- Inventointi tai sen valvonta
- Kuormien vastaanotto ja purkaminen
- Pullo-, kori- ja kärryhuolto
- Avustavat kiinteistöhuollon tehtävät, kuten hiekoitus ja lukitusten huolto
- Kaupan-, kiinteistön- ja omaisuuden suojaamisen tehtävät